

LUNA

Aud Berith Larsen

Bacheloroppgave

Du, den reven der, er det bokstaven A?

Leseaktiviteter- et godt grunnlag for språkutvikling

You, the fox there, is that the letter A?

Reading activities - A good basis for language development

BLU

2017

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Innholdsfortegnelse

NORSK SAMMENDRAG	5
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	6
FORORD	7
1. INNLEDNING	8
1.1 VALG AV TEMA	8
1.2 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING	9
1.3 AVGRENSNING AV PROBLEMSTILLING	10
1.4 DEFINISJON AV SENTRALE BEGREP	10
1.5 OPPGAVENS DISPOSISJON	11
2. TEORI	12
2.1 SPRÅKMILJØ	12
2.2 LESING	13
2.3 HØYTLESING	13
2.4 BØKER	14
2.5 SAMTALER	15
2.6 LEK OG KOMMUNIKASJON	17
3. METODE	19
3.1 VALG AV METODE	19
3.2 VALG AV BARNEHAGE OG INFORMANTER	19
3.3 PILOTSTUDIE	20
3.4 INNSAMLING AV DATA OG FREMGANGSMÅTE	21
3.5 METODEKRITIKK OG KVALITET	22
3.6 ETISKE HENSYN	22

4. PRESENTASJON AV UNDERSØKELSEN OG DRØFTING AV RESULTATER.....	24
4.1 INNLEDENDE FUNN	24
4.2 MENNESKELIGE FAKTORER	25
4.3 KUNNSKAP OMKRING LESEAKTIVITETER OG BARNES SPRÅKUTVIKLING	26
4.4 KOMPETANSEHEVING	28
4.5 OBSERVASJONER ASSISTENT VS. PEDAGOGISK LEDER	30
5. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.....	32
LITTERATURLISTE.....	34
VEDLEGG NR. 1 – INTERVJUGUIDE.....	37
VEDLEGG NR. 2 – INFORMASJONSSKRIV TIL BARNEHAGENE	42
VEDLEGG NR. 3 – TRANSKRIBERING HASSEL BARNEHAGE.....	43
VEDLEGG NR. 4 – TRANSKRIBERING BJØRK BARNEHAGE	51
VEDLEGG NR. 5 – TRANSKRIBERING LØNN BARNEHAGE.....	58
VEDLEGG NR. 6 – OBSERVASJONSGUIDE.....	67
VEDLEGG NR. 7 – OBSERVASJONSGUIDE HASSEL BARNEHAGE.....	69
VEDLEGG NR. 8 – OBSERVASJON BJØRK BARNEHAGE	72
VEDLEGG NR. 9 – OBSERVASJONSGUIDE LØNN BARNEHAGE.....	75

Norsk sammendrag

Tittel: Leseaktiviteter- et godt grunnlag for språkutvikling	
Forfatter: Aud Berith Larsen	
År: 2017	Sider: 78
Emneord: Barnehagen, leseaktiviteter, språkutvikling, kompetanse	
<p>Sammendrag: Hvordan kan arbeid med leseaktiviteter i barnehagen bidra til å støtte barns språkutvikling? Det er problemstillingen jeg valgte å arbeide med.</p> <p>Hensikten med oppgaven var å øke mine kunnskaper innen leseaktiviteter og språkutvikling. Gjennom årene på barnehagelærerutdanningen og gjennom praksis, har jeg sett og blitt fortalt at det er store forskjeller på hvordan barnehagene jobber med språkutvikling. <i>Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver</i> legger føringer for hvordan man skal jobbe med språk, tekst og kommunikasjon.</p> <p>Selve oppgaven bygger på empiri ved at jeg innhentet datamateriell fra praksisfeltet. Kvalitativ metode ble brukt for å innhente dataene jeg trengte. Jeg har intervjuet tre pedagogiske ledere i tre barnehager og observert tre pedagogiske ledere og tre assistenter.</p> <p>Konklusjon er at barnehagens arbeid med leseaktiviteter bidrar til at språkforståelsen videreutvikles med ordforråd utover hverdagsspråket, og barna vil med barnehagens hjelp gradvis mestre tekst og styrke sin fortellerkompetanse.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Reading activities - A good basis for language development	
Author: Aud Berith Larsen	
Year: 2017	Pages: 78
Keywords: Kindergarten, reading activities, language development, competence	
<p>Summary: How can work with reading activities in kindergartens help to support children language development? That`s the problem I chose to work with.</p> <p>The purpose of the assignment was to increase my knowledge of reading activities and language development. Through the years of kindergarten teacher education and through practice, I have seen and been told that there are big differences in how kindergartens work with language development. The framework for the kindergarten's content and assignments sets the guidelines for how to work with language, text and communication.</p> <p>The assignment itself is based on empirical data, as I gather data from the field of practice. Qualitative method was used to retrieve the data I needed. I have interviewed three pedagogical leaders in three kindergartens and observed three educational leaders and three assistants.</p> <p>The conclusion is that the kindergarten's work on reading activities helps to develop language understanding with vocabulary beyond the everyday language, and the children will gradually master the text and strengthen their narrative skills.</p>	

FORORD

Arbeidet med denne bacheloroppgaven har vært veldig spennende og lærerikt. Jeg har valgt å skrive om leseaktiviteter og språkutvikling. To temaer som har vært veldig interessante å jobbe med. Ved å knytte ny kunnskap til den eksisterende kunnskapen jeg er i besittelse av, har jeg blitt sikker på at å jobbe med språkutvikling i barnehagen har stor betydning for barnas læring. Jeg gleder meg til å jobbe som pedagogisk leder, slik at jeg kan få bruke kunnskapen min i praksis.

Jeg vil først og fremst takke mannen min Gudbrand og de to barna mine Nils og Ane som har støttet meg gjennom hele studiet. Takk til mine svigerforeldre Anne Marie og Nils som har vært til stor hjelp i denne tiden.

Jeg vil også takke den positive veilederen min Tove Brit Haugstveit som har hjulpet meg med å avgrense problemstillingen og kommet med gode forslag og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen. Takk til informantene som villig lot seg intervju slik at jeg har fått den informasjonen jeg trengte til å fullføre oppgaven.

Takk til Kristen og mine to gode venninner Olrun og Merethe for hjelp med korrekturlesing og oppgaveoppsett.

«Endelig er du snart ferdig mamma!»

Lismarka, 25. mai 2017

Privat foto av sønnen min Nils, som på bildet er 5 år. (Har hans tillatelse til å bruke bildet i oppgaven).

«Den beste virkningen noen bok kan ha, er at den får leseren til å tenke selv» - Har Thomas Carlyle uttalt.

1. Innledning

«Du, den reven der, er det bokstaven A»? spør et barn meg om i praksisperioden min. Han peker på et bilde på veggen. Slik jeg forstår replikken, viser den at han ennå ikke har tilegnet seg språklig bevissthet og ennå ikke vet hva skrift er. Men han vet at skrift er tegn og at det representerer en mening, for han spør om bokstaven A er det samme som bildet av reven. Det at han spør, viser hans interesse og nysgjerrighet for skrift. Det kan derfor være et flott utgangspunkt for den første samtalen om hva språk og skrift er.

I denne oppgaven ønsker jeg å belyse barnehagelærernes utfordringer i en pedagogisk samfunnsinstitusjon, som hele tiden må være i endring og utvikling. En forutsetning for en god barnehage, er personalets faglige og personlige kompetanse. Personalet og barnehagen skal sammen være en god arena for barna gjennom lek, omsorg, danning og læring. Det stilles økte krav til språklig kompetanse i samfunnet i dag og gjennom arbeid med språkutvikling skal barna få oppleve at barnehagen er bevisst på hvordan kommunikasjon påvirker alle sider ved barnets utvikling (Kunnskapsdepartementet [KD], 2017). Forskrift om rammeplan for barnehagen (2017, kapittel 3) gir klare retningslinjer om dette, «gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening». Godt samspill mellom barn og voksne er grunnlaget for god språkstimulering. Språket er en viktig forutsetning for læring, og barna utvikler vennskap og sosial kompetanse ved å dele opplevelser og erfaringer gjennom språket (Gjems, 2009, s. 12). Personalet i barnehagen har et ansvar for å etablere god kultur for språk og lesing. Språkstimulering gjennom leseaktiviteter er en viktig pedagogisk ressurs mener Hoel, Oxborough, & Wagner (2011, s.13).

1.1 Valg av tema

I løpet av barnehagelærerstudiet har språk, språkutvikling og hvordan barnehagene jobber med dette, fascinert meg. Gjennom studietiden og i praksis har jeg erfart at det er store forskjeller på hvordan barnehagene arbeider med lesing og språkstimulering. Dette forundrer meg, når man i rammeplanen, kan finne formuleringer som: «Barnehagen skal fremme kommunikasjon» og «barnehagen skal fremme en helhetlig språkutvikling». Hvorfor er det ikke mer fokus på arbeid med språkstimulering i barnehagen? Hvorfor ser de ikke på språkstimulering som en av sine viktigste oppgaver? Jeg har reflektert over og stilt meg en

rekke spørsmål om hvorfor det ikke mer fokus på arbeid med språkstimulering i barnehagen. Kan mangel på kunnskap og kompetanse kan være en av årsakene?

I et representantforslag (8: 101 S, 2014-2015) til Stortinget skriver Audun Lysbakken (Lysbakken, A., 2015), «Norge er fremdeles det eneste av 25 undersøkte OECD -land som ikke har 50 prosent pedagoger eller 80 prosent ansatte med barnefaglig kompetanse i barnehagen». Han skriver videre at «...selv om det er høy voksentetthet i barnehagene er det fortsatt en vei å gå på den pedagogiske og barnefaglige kompetansen». Det stilles krav til personalet om faglig kompetanse, slik at barna kan lære og utvikle seg med omsorgsfulle voksne i trygge omgivelser (Lysbakken, A., 2015).

1.2 Presentasjon av problemstilling

Utgangspunktet for en problemstilling er interessen for og undringen over et tema. Denne interessen og undringen blir bestemmende for valgene man gjør. Interessen og undringen skal fungere som en rød tråd i oppgaven og som veiviser for «teori, metode, resultater og drøfting», sier Kibsgaard & Sæther (2014, s.14). Utfra interesse og undring ble problemstillingen denne:

Hvordan kan arbeid med leseaktiviteter i barnehagen bidra til å støtte barns språkutvikling?

Problemstillingen rettes mot barnehagelærere som gode rollemodeller, som i besittelse av sin kunnskap har et særlig ansvar for at barnehagene skal gjennomføre rammeplanens intensjoner. Det er viktig å gi barna interesse for bøker fra de er små ved å legge til rette for leseaktiviteter som stimulerer barnas leselyst (Hoel, et al., 2011, s.15). Gjennom Vygotskys konstruktivistiske teorier (referert i Hagtvatn, 2004, s. 19), blir kunnskap noe som skapes i samspill med et sosialt miljø. Det vil si at personalet i barnehagen aktivt må jobbe for å motivere barna gjennom leseaktiviteter, slik at barna tilegner seg nye ferdigheter, kunnskaper og språklig utvikling (Brostrøm, Lòpez & Løntoft (2012, s.115).

1.3 Avgrensning av problemstilling

Det jeg ønsker å fokusere på i denne bacheloroppgaven er de eldste barnas språkutvikling. Det jeg vil legge vekt på er hvordan leseaktiviteter bidrar til å støtte språkutviklingen og på hvilke måter de kan støtte denne. Jeg vil kort ta opp hva de fleste barna kan språkmessig fra de er fire til seks år. Når barna er 4 år har de grunnleggende samtaleferdigheter, som det å be om noe, stille spørsmål, gi respons, gi og ta tur i dialog og kommentere. Fra barna har disse grunnleggende ferdigheter og fram til seks års alder videreutvikles språkforståelsen med ordforråd utover hverdagspråket. Barna vil etter hvert mestre tekst og fortellerkompetanse, og også mestre et mer abstrakt språk som er situasjonsuavhengig, som utvikles rett før skolealder (Hoel, et al., 2011, s. 36). Det er dette jeg ønsker å se mer på, og som jeg mener kan stimuleres ved å legge til rette for leseaktiviteter i barnehagen.

1.4 Definisjon av sentrale begrep

Før jeg går videre i oppgaven vil jeg avklare et par begrep som jeg kommer til å bruke i oppgaven.

Leseaktiviteter er et begrep som kombinerer bilde, tekst, lesing og språk (Lesesenteret, 2014). I leseaktiviteter er det en voksen rollemodell som formidler lesingen via språket i teksten. Ved å formidle på denne måten oppfordrer man barnet til å bruke sitt eget språk i dialog med den voksne, og i samtaler med andre barn (Hoel, et al., 2011, s. 12). Personalet i barnehagen må legge til rette for leseaktiviteter og samspill gjennom høytlesing. Personalet må også legge til rette for samtaler om bøker, hverdagsamtaler, fortellinger, dramatisering og la barna leke med skriftspråket. Dette er leseaktiviteter som stimulerer barnas muntlige og skriftspråklige utvikling (Hoel, 2015).

Språk kan defineres som menneskets egenskap til å frembringe tale, tegn og skrift, som setter ord på tanker og følelser. «Språk kan også forstås som et system av regler for dannelse av ytringer som er felles for en gruppe mennesker» (Simonsen, Kjøll & Faarlund, 2014).

1.5 Oppgavens disposisjon

Jeg har nå presentert mitt valg av tema, problemstilling og begrepsavklaring. I oppgavens del 2 vil jeg presentere teorien som legges til grunn for oppgaven, og som jeg mener vil belyse problemstillingen min. I del 3 vil jeg presentere metodene som er brukt for innsamling av data og i del 4 presenterer jeg funn og drøfter dem i lys av teori. Tilslutt konkluderer og oppsummer jeg i del 5.

2. Teori

Her redegjør jeg for valg av teori som jeg støtter meg til i oppgaven for å belyse problemstillingen min. Teori om språkmiljø, lesing, høytlesing, bøker og samtaler. Tilslutt tar jeg opp lek og kommunikasjon.

2.1 Språkmiljø

De fysiske omgivelsene, den sosiale organiseringen, personalgruppas kompetanse og holdninger har betydning for et godt språkmiljø mener Høigård (2006, s. 237). De fysiske rammene er stort sett gitt, men personalet tar egne valg når de skal velge utstyr. Valgene personalet tar vil påvirke barnas språkbruk og språkutvikling. Eksempler på slike valg er om barna får gode tegnesaker, eller om barnehagen har en god lesestol med bøker tilgjengelig. Barna kan da finne seg en bok og ønske at noen leser høyt for dem. Personalet må vite at de er viktige språkmodeller for barna og at deres prioriteringer er avgjørende. Når det gjelder språkstimulering er samtaler, samvær og deling av opplevelser viktig (Høigård, Mjør & Hoel, 2009, s. 8).

«Et godt språkmiljø betyr at det finnes og gis rom for mange former for kommunikasjon gjennom fysiske, estetiske og verbale uttrykk». (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 12). Disse uttrykkene kommer til syne i både formelle, tilrettelagte aktiviteter og i uformelle hverdagssituasjoner. Gjennom ulike former for kommunikasjon og samhandling gir man barna mulighet til å sette ord på følelser og tanker, samt reflektere over erfaringer man gjør seg i løpet av dagen i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2013, s.12). I et godt språkmiljø må man inkludere alle barn i leseaktiviteter daglig og inkludere barna i lesing på måter som er tilpasset dem (Høigård, 2013, s.238).

Sandvik, Garmann & Tkachenko (2014, s. 24), sier at når barna går i barnehagen, ser man gjennom studier, at barns sosiale bakgrunn og foreldrenes utdanning har betydning for barnas språkutvikling. Forskingen viser at det er lite interaksjon mellom barn og voksen i løpet av dagen i barnehagen. Det er også mange rutiner og mye venting i barnehagen og dette kan hindre språklig samhandling mellom barna. (Sandvik et al., 2014, s. 25). Sandvik (et al., 2014, s. 25-26) viser til at barnehager som har en ambisiøs ledelse, og et personale med ekstra kompetanse på språk vil bruke mer tid på språklig samhandling med barna.

2.2 Lesing

Sandvik (et al., 2014, s.8) sier i sin synteserapport at barnehagelærere gjerne leser, men planlegging og tid forhindrer dem i det. Barnehagen og personalet har en viktig rolle som kulturformidler og en av oppgavene er å gi barna positive holdninger og positive erfaringer til lesing, slik at barna får lyst til å lese (Hoel, 2007, s. 6-12). Har man en kultur for lesing i barnehagen etableres lesing og leseaktiviteter som en rutine, på lik linje med for eksempel utetid skriver Hoel (et al., 2011, s. 22). Ved å starte med lesing tidlig i barnehagen gir man fra starten barna gode lesevaner. Personalet skal fungere som gode rollemodeller (Hoel & Helgevold, 2007, s. 12).

I det sosiokulturelle læringssynet er språket en viktig faktor. Språket er et redskap til kommunikasjon, og dermed viktig for tilegnelse av kunnskap, kultur og sosialisering (Lyngsnes & Rismark, 2007, s. 61). Vygotsky var opptatt av barnas proksimale sone, også kalt den nærmeste utviklingssone. Barnet kan ikke lære på egenhånd, men trenger støtte og hjelp fra personer med mer kompetanse for å komme videre i utviklingen. Det vil si at barnet finnes på et utviklingsnivå her og nå, men trenger hjelp og støtte for å mestre noe nytt. Personalet i barnehagen framstår som støttende stillas for barnet, slik at barnet utvikles videre med hjelp, for eksempel i en leseaktivitet (referert i Garton & Pratt, 1998, s. 45-46).

Uro kan ødelegge for forståelsen og leseopplevelsen barna får. Støy eller avbrudd kan redusere lesekompetansen, men leseaktiviteten må være mer enn et middel for å få ro i barnehagen. Å bruke bøker sammen med barna på en innbydende og spennende måte stimulerer leselysten. Ved å ha med seg konkrete inn i lesestunden, kan det bidra til at barna forstår teksten bedre, og det kan bidra til økt forståelse og innlevelse (Solstad, 2008, s. 131-133). Sandvik (et al., 2014, s. 8), viser også til at litteratur kan gjenfortelles ved å bruke konkrete.

Ifølge Tønnesen (1989, s. 31) skal man tydeliggjøre at man leser. Det viktig at man tydeliggjør for barnet at man leser og ikke forteller. Hun mener at ved å skille mellom lesing og fortelling øker man barnas førforståelse av hva lesing er (Tønnesen, 1989, s. 31).

2.3 Høytlesing

Gjennom høytlesing bringer vi barna til et tidlig møte med skriftspråket. Høytlesingen er en bevisstgjøring mellom det skrevne ord og det talte ord. Barna gjøres kjent med sentrale termer

i skriftspråket. Slik lærer de hva en bokstav er og hva en setning er. Høytlesing har en egenverdi da den gir nærhet mellom barnet og den som leser. Følelsen og nærheten barnet får danner et godt utgangspunkt for senere lesekompetanse mener Hagtvet (2004, s. 375-377).

Brostrøm, Lòpez & Løntoft (2012, s. 35) sier at det finnes flere gode forskningsresultater som viser at dialogisk lesing bidrar til å fremme barns kommunikative ferdigheter. I høytlesing og ved å benytte dialogisk lesing som metode, kan man ved felles lesing og i dialog med barnet gi barnet ulike former for språkbruk. Gjennom hverdagsfortellinger, ved å stille spørsmål eller forklare noe, gir man barna øvelser i å forstå ord og setninger. På den måten gir vi dem språklig kompetanse. Brostrøm (et al, 2012, s. 41-42) sier også at man må være oppmerksom på måten man presenterer dialogisk lesing på. Den må tilpasses barnets fysiske alder, kommunikative alder og barnets kognitive alder. Det er viktig at barnehagelæreren tilrettelegger slik at man gir barna utfordringer tilpasset alder.

Moy (2013) sier at «høytlesing som avkobling kan være god underholdning, men det er først når høytlesing er påkobling at læringseffekten er stor». Han mener her at avkobling ikke gir barna leseferdigheter. Ved at barna aktivt trekkes inn i lesedialog vil det gi barna høyere læringsutbytte, mener Moy (2013). Han oppfordrer barnehagelærere til å stille spørsmål og undre seg over ord eller bilder sammen med barna i høytlesingen. Høytlesingen kan være en inspirasjonskilde til tegning og lekeskriving, dramatisering og til lek (Moy, 2013).

Høytleseren sin jobb er å få barna til å bruke språkferdighetene sine. På den måten kan høytleseren bidra til å forbedre og utvide språkferdighetene til barna. Med tanke på den individuelle språkproduksjon må man fokusere på hvor barnet befinner seg i utviklingen (Brostrøm et al, 2012, s. 78-79).

2.4 Bøker

I bokhylla må det finnes et mangfold av bøker i god kvalitet, det vil si eventyrbøker, sangbøker, fagbøker, dikt og bildebøker og annen litteratur slik at barna kan få et variert utvalg bøker. Forsiden må sees slik at barna ser på bilde og tittel, og bøkene må settes slik at barna lett kan få tak i dem. Barna kan sosialiseres inn i hva de skal gjøre eller ikke gjøre med bøker ved å se hvordan andre behandler dem, og barna må få tilbakemeldinger på hvordan de skal behandles (Hoel, et al, 2011, s.69-70).

Når personalet skal etablere en kultur for å lese i barnehagen må de konfrontere sine egne holdninger til bøker. Det er viktig at bøkene får en verdi som en bruksgjenstand som brukes og leses. Voksne bør lese for barna på en engasjert måte og bruke stemme og blikk slik at de opplever innlevelse og får en god leseopplevelse. Den voksne må forklare og knytte bilder sammen med konkrete og sette ord på barnets erfaringer (Gisholt, 2013, s. 24). Bilder gir støtte til språkforståelse, men hos eldre barn er det forestillingsevnen og selve oppfattelsen av teksten som gir støtte til språkforståelsen (Hagtvet, B. E. & Pålsett, H. 1992, s. 72).

Når det gjelder barnas aktive deltakelse i leseaktiviteter, er det fint å kunne bruke bøker som barna selv har lyst til å lese. Mange barn trenger å gjenkjenne karakterer for å åpne opp for leseaktiviteter. En bok kan dramatiseres. Man kan bruke stemmen eller lyder og boka kan på den måten gjenfortelles igjen og igjen uten at barna vil synes det er kjedelig. Slik kan bøker øke den verdien den språkstimulerende leseaktiviteten har. Når man gjenforteller får barna gode muligheter til å prøve ut nye ord og formuleringer gjennom leseaktivitetens rammer (Hoel, et al., 2011, s. 53-54). Gjenfortelling er også fint, for barna kan gjenfortelle det som skjedde i boka forrige gang og vi kan be dem om å fortelle om hva de tror vil skje videre. Ved å fabulere eller huske fra boka kan barna bruke språket sitt aktivt i der-og-da språk og får stimulert fortellerspråket.

Sandvik (et al., 2014, s.8) sier at i det pedagogiske arbeidet blir bildebøker veldig ofte oversett. Det er gamle bøker i bokhyllene og barnehagene mangler ofte nye bøker. Nyere bøker tar opp flere aktuelle temaer for barn i dag, de har et moderne språk og en utforming som barn kan gjenkjenne utfra sitt perspektiv og sin egen forståelse (Hoel, et al., 2011, s. 59). Det er viktig at bøkene man har i barnehagen har god litterær kvalitet, og som jeg har nevnt tidligere må de passe barnets utviklingsnivå (Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning, 2013). Med et godt utvalg barnebøker har vi det vi trenger for hånden for å gi barna et godt språkstimuleringsstilbud (Hoel, et al., 2011, s. 13).

2.5 Samtaler

Sandvik (et al., s. 8) mener at barna må kunne forstå teksten i litterære samtaler. Barna trenger noe mer enn bare å forstå setninger og ord, de må også trekke inn egne erfaringer og følelser i konteksten. For å kunne samtale med barn forutsetter det at man har kunnskap om samtalen som fenomen og at man klarer å bruke kunnskapen i praksis. Ved å stille åpne spørsmål til

barna, gir man barna muligheter til å komme med sine synspunkter, bli engasjert og til å høre barnas refleksjoner. Åpne spørsmål åpner opp for samtale sammen med barna ved at man utfordrer dem med spørsmål og følger opp deres innspill. Slik kan den voksne hjelpe til med å utvikle barnas egne kunnskaper (Hoel, 2007, s. 18-19).

Å ha en felles aktivitet slik felleslesinger er, vekker barnas engasjement. Det er et godt utgangspunkt for samtaler om språk. Ved å tilrettelegge samtaler rundt lesing etablerer man en kultur for dialog og lesing sammen med barna i barnehagen (Hoel & Helgevold, 2007, s. 20). Barna skal ikke være tause mens vi leser, vi skal stille spørsmål og invitere dem med i teksten, gjennom spørsmål som kan knytte barna til boka gjennom egne erfaringer og refleksjoner. Hva tror du vil skje nå? kan være et godt underveisspørsmål. Bokvalg er her viktig. Boka må kunne appellere både til barn og voksen. Slik vil den åpne for refleksjoner hos barna og samtidig innby til samtaler. Ved å dele opp barna i mindre grupper vil det være lettere å få til et godt samspill. Vi må sette av god tid til lesing og til samtale om lesingen etterpå (Universitetet i Stavanger, Lesesenteret, 2014).

Studier viser at for å få en vellykket samtale, må barna få delta på egne premisser. Den voksne lytter og følger barnas initiativ. Barn og voksne er likeverdige samtalepartnere gjennom utveksling av erfaringer. Studiene peker på at den voksne må snakke med barna på en faglig måte og stille spørsmål til barna slik at de kan tilegne seg læring gjennom egne resonnementer. Barnehagelærere må i større grad være mer anerkjennende og lyttende til barnas innspill også i planlagte aktiviteter (Sandvik, et al., 2014s. 36-39).

Funnene i flere studier viser at barn og voksne må snakke mer sammen i hverdagssituasjoner, og at det vil gi et større læringspotensial. Som barnehagelærer bør man være lydhør for barnas bidrag og innspill, slik kan man kan delta aktivt i samtaler og utdype og utforske temaer som måtte dukke opp (Sandvik, et al., 2014s. 37-38). Sandvik et al. trekker fram at det er en utfordring når barnehagelærerne skal skape gode samtaler, fordi de må klare å finne en god balanse mellom det planlagte og det spontane i barnehagehverdagen. Bae (Referert i Sandvik et al., 2014 s. 36) mener at ved å samtale i barnehagen er det ikke bare språk som læres men også kommunikasjon. Det vises til at blant annet samtaler ved måltider kan skape gode medlæringsmuligheter. Barnehagelærere har makt ved at de har større språk og samtalekompetanse enn barna, og de kan bruke makten sin til å hjelpe barna til å uttrykke seg, ved å svare på spørsmål, forklare eller hjelpe dem til å uttrykke seg når de trenger hjelp (Gjems, 2009, s. 114-115).

2.6 Lek og kommunikasjon

Gjennom leseaktiviteter kan vi stimulere barnas fantasi. I rollelek kan barna være en helt annen person enn de er i virkeligheten. Barn som befinner seg i en rollelek bruker en språklig presisjon slik at de bygger bro mellom fantasi og virkelighet. For eksempel når de viser til at en pinne er et sverd (Hagtvet, 2004, s. 43-44). Broström (et al, 2012, s. 44) sier at lek er en viktig sosial aktivitet. Han skriver også at det er vitenskapelig bevist at fantasi og rollelek sammen med leseaktiviteter fremmer barnas kommunikative ferdigheter. Forskerne fant også ut at barn som deltar i leseaktiviteter utvikler bedre kommunikative ferdigheter enn barn som ikke deltar i leseaktiviteter. Høygård (2006, s.93-94) sier at rolleleken er den viktigste formen for lek, nettopp fra et språkutviklingssynspunkt. Dette fordi barna lager fortellinger og handlinger, mens de er i lek, og dermed er helt avhengig av språklige ferdigheter.

Änggård (referert i Sandvik, et al., 2014 s.28) trekker frem hvor viktige språklige ferdigheter er i lek. Ferdighetene innebærer aktiv språkbruk, noe som betyr at barn lærer mye språk i lek, men at de også må kunne språk for å leke. Samtidig viser Karrebæk sin forskning (referert i Sandvik et al., 2014, s 27) at det ikke er noen selvfølge for barn som mangler lekespråk å komme inn i lek, og om de kommer med i lek får disse barna ofte roller som hund eller baby. Det trekkes også frem at barn som har problemer med å komme inn i lek, trenger hjelp av personalet til å komme inn i leken. Det har derfor stor betydning for barna at personalet i barnehagen har kunnskap om lek.

Vellykket kommunikasjon forutsetter at man er aktiv og gir tilbakemeldinger på det som er sagt, og stiller spørsmål om noe er uklart (Feilberg et al., 1988, s. 308). Barna får ferdigheter til å uttrykke seg på en sammenhengende måte, og de får et kommunikasjonsansvar som gradvis bygges opp (Hagtvet & Pålssdottir, 1992, s.72).

Å lytte er en viktig side ved kommunikasjon, og for at barna skal utvikle evnen til å ta imot et budskap som de får gjennom leseaktiviteter, må barna på en situasjonsuavhengig måte stimuleres til å lytte til en taler som bruker situasjonsuavhengig språk. Eksempler på dette kan være at en voksen forteller eventyr eller leser høyt på en sammenhengende måte (Hagtvet & Pålssdottir, 1992, s. 74). Gotvassli (2013, s. 116) trekker fram at lytting består av 4 deler. Han mener at man må lytte gjennom å bruke øyne, hjertet, ører samt fullt og helt være tilstede i det man driver med.

I barnehagen er personalet veiledere for barna, og all adferd mellom mennesker har en kommunikasjonsverdi. Det er helt umulig å ikke kommunisere. Innen kommunikasjon finnes også andre virkemidler enn det verbale ord og tonefall. Både mimikk, gester, bevegelser og kroppsholdning er kommunikasjon. Enkelte ganger kan man havne i situasjoner der kroppsspråket sier noe annet enn det man sier med ord. Kommunikasjonsteorien sier at kroppens språk gir så mye informasjon at det utgjør et eget budskap, selv om ordene danner utgangspunkt. Gotvassli (2013, s. 115-116) kaller dette metakommunikasjon

3. Metode

Her vil jeg presentere metodene jeg har brukt for å belyse min problemstilling. Deretter presenteres barnehagene og informantene jeg har valgt, pilotstudien jeg har gjennomført, innsamling av data og fremgangsmåtene jeg har brukt. Til slutt presenteres metodekritikk, kvalitet og etiske hensyn.

3.1 Valg av metode

Når man skal finne svar på et fenomen, må man bruke en metode som vil belyse problemstillingen på en faglig måte og som vil gi gode redskaper for å samle inn data. Å samle inn data vil si å samle inn informasjon for å finne svar på en problemstilling (Dalland, 2015, s. 112).

Dalland (2015, s. 112) sier at innenfor samfunnsforskning skiller man mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Den kvantitative metoden er en metode som gir målbare enheter i form av datainnsamling. For å finne ut hvordan barnehagene arbeider med leseaktiviteter for å støtte barns språkutvikling, velger jeg kvalitativ metode for innsamling av data. Ved å bruke kvalitativ metode for innsamling av data går man i dybden av det man vil undersøke, ikke i bredden og fanger opp meninger og opplevelser. Slik kan man få frem kunnskap og tanker hos informantene på best mulige måte. Jeg vil ta direkte kontakt med feltet og bruke intervju og observasjon for å gå i dybden. Å samle inn, analysere og tolke data er en sentral del av empirisk forskning (referert i Bergsland & Jæger, 2015, s. 66). Som denne bacheloroppgaven er et eksempel på.

Metoden min har også hatt et hermeneutisk og fenomenologisk preg. Dalland (2015, s. 57) sier at gjennom hermeneutikk prøver vi å finne meninger, eller forklarer noe som er uklart slik at vi får en forståelse av fenomenet. Gjennom det fenomenologiske forklares det vi oppfatter gjennom sansene, for eksempel pedagogisk leders eget perspektiv. Det vil si at jeg har prøvd å tolke svar og uttalelser både under og etter intervjuene gjennom egne refleksjoner.

3.2 Valg av barnehage og informanter

Jeg valgte å observere tre pedagogiske ledere og tre assistenter, samt intervju de samme tre pedagogiske lederne, alle i forskjellige barnehager. Jeg valgte disse tre barnehagene fordi jeg

kjenner litt til dem. Alle som er med i denne undersøkelsen er anonymisert og har fått fiktive navn. Jeg har valgt å kalle barnehagene Hassel, Bjørk og Lønn. Hassel og Bjørk ligger i en kommune som har språk, tekst og kommunikasjon som et av sine satsingsområder i barnehagen. I Lønn barnehage vet jeg at de har god kompetanse på språkutvikling. Dermed er mitt utvalg strategisk og ikke tilfeldig.

Hassel og Bjørk er kommunale barnehager. Lønn er en privateid barnehage. Alle tre barnehagene ligger i et nærmiljø preget av flott kulturlandskap med skog, gårder, stier, bekker og fine utearealer. Alle tre barnehagene benytter seg av naturen og utearealer hver eneste dag.

Alle informantene mine er kvinner og har erfaring fra å jobbe i barnehagen. Kari, pedagogisk leder i Hassel barnehage er 55 år og har jobbet 32 år som pedagogisk leder. I 2 år har hun jobbet som styrer og 7-8 av årene som kontaktlærer i skolen. Kine, assistenten i Hassel barnehage, er 36 år, hun er utdannet barne- og ungdomsarbeider og har jobbet 15 år som assistent. Marte, Pedagogisk leder i Bjørk barnehage, er 31 år. Hun har jobbet som pedagogisk leder i 9 år. Mia, assistenten i Bjørk barnehage, er 41 år. Hun har jobbet 12 år som assistent. I Lønn barnehage er Reidun Pedagogisk leder, er 44 år, og har jobbet som pedagogisk leder i 15-16 år. Assistenten i Lønn barnehage heter Rita, hun er 46 år, og har jobbet som assistent i 16 år.

Jeg lagde på forhånd en intervjuguide og en observasjonsguide (vedlegg nr.1 og vedlegg nr. 6).

3.3 Pilotstudie

En pilotstudie er en utprøving i liten skala for å prøve ut en metode før den blir benyttet i en større studie (Braut, 2014).

Jeg gjennomførte en pilotstudie før jeg skulle intervju informantene. Ei venninne stilte opp som min prøvekanin. Slik fikk jeg et prøveintervju før jeg skulle intervju informantene. Venninnen min har erfaring fra barnehage gjennom egne barn. Etter mye latter og rare svar kom jeg fram til hvordan spørsmålene burde stilles for å få best mulig svar på dem. Det var noen nokså like spørsmål, disse ble luket ut gjennom pilotstudien.

3.4 Innsamling av data og fremgangsmåte

Datamaterialet jeg samlet inn la grunnlaget for å belyse problemstillingen min (Bergsland & Jæger, 2014, s. s. 73). I observasjonsguiden og intervjuguiden jeg lagde på forhånd, skrev jeg ned det jeg ville se etter og spørsmålene jeg ville ha svar på. Når jeg observerte fikk jeg selv se hvordan samhandling og handling mellom pedagogisk leder og barn fungerte og hvordan det fungerte mellom assistent og barn. Ved å observere tar man vare på inntrykkene for å lære noe om et annet menneske (Dalland, 2015, s.186). Gjennom å bruke observasjonsguiden var jeg bevisst på hva jeg ville se etter. Bergsland & Jæger (2014, s. 74) sier at man bruker en løpende protokoll når man noterer med penn og papir. Når man er en tilstedeværende tilskuer og vet hva man skal se etter, blir det i etterkant lettere å analysere datamaterialet man har samlet seg.

Gjennom å bruke kvalitativ metode og semistrukturert intervjuguide ønsket jeg at informantene skulle svare så utfyllende de kunne på spørsmålene mine. I tillegg stilte jeg utfyllende spørsmål når jeg hadde behov for det. Bergsland og Jæger (2014, s. 71-72) sier at i semistrukturerte intervjuer beskriver man samtalen mellom forsker og informant. En slik interaksjon mellom mennesker påvirkes gjennom de spørsmålene man stiller og svarene man får for å innhente kunnskap (Dalland, 2015, s.162).

Til å begynne med forsøkte jeg å skape en god atmosfære og skape tillit gjennom etiske overveielser. Jeg forklarte informantene at ingen svar er rette eller gale, og viste til at jeg hadde taushetsplikt. Jeg forklarte at jeg trengte erfaring og kunnskap om hvordan barnehagen kan arbeide med leseaktiviteter for å bidra til å støtte barns språkutvikling. Jeg startet med lette innledende spørsmål, for å gjøre informanten trygg. Jeg stilte deretter generelle spørsmål om leseaktiviteter og språkutvikling ved å bruke åpne spørsmål som for eksempel. «Hva tenker du ...?». «Hvordan tenker du at ...?». Dalland (2015, s. 167) skriver at man bør stille spørsmål på en måte som gir en mest mulig spontan framstilling hos informanten. Ved å stille spørsmålene på denne måten håpet jeg at informanten selv ville fortelle hvilken mening hun la i spørsmålene mine.

Etter gjennomføring av intervjuene transkriberte jeg dem. Dalland (2015, s. 179) beskriver transkribering som en møysommelig prosess som gir oss mulighet til å gjenoppleve intervjuet på nytt. Det at jeg fikk gjenoppleve intervjuene, og hadde notatene fra transkriberingen var

positivt og nyttig når jeg senere skulle analysere og drøfte funnene. denne bacheloroppgaven fungerer jeg som et instrument. Dalland (2015, s.121-122) sier at for å være et godt instrument

3.5 Metodekritikk og kvalitet

må man gjøre prosessen tilgjengelig og synlig for andre når man undersøker. Han mener at det kan være en personlig utfordring å bruke kvalitativ tilnærming, fordi «hele spekteret av data fra interaksjon mellom deltakerne går gjennom den som utfører undersøkelsen» (Dalland, 2015, s. 121).

Jeg valgte barnehagene strategisk utfra kommunale satsingsområder og den kompetanse jeg vet barnehagene har. Den bevisste utvelgelsen kan ha noe å si på kvaliteten på undersøkelsen. Gjennom analyseprosessen og drøfting av funn tenkte jeg på om svarene kunne ha vært annerledes om jeg hadde valgt mindre strategisk. Hadde jeg fått et annet resultat? Burde jeg vært mer kritisk til det informantene sa i intervjuene eller under observasjonene? Det er lett å være etterpåklok. Dalland (2015, s. 121-122) sier at man som forsker må være bevisst slike påvirkninger ved å tydeliggjøre dette både for seg selv og for de som leser oppgaven.

Jeg tenker at å være bevisst på førforståelser, også er styrende for oppgaven. Å være bevisst på førforståelser er også en form for kvalitet. Førforståelser eller fordommer har vi alltid med oss inn i undersøkelser. Det vil si at man allerede før man undersøker noe, har en mening om det man skal undersøke (Dalland, 2015, s.117). Stilte jeg tilstrekkelig relevante spørsmål? Eller gode nok oppfølgingsspørsmål? Ville resultatet bli annerledes om noen andre hadde gjort samme undersøkelse? Jeg kunne ha brukt flere informanter og flere observasjoner for å få en bedre validitet i undersøkelsene. Jeg synes at de metodene jeg har brukt har åpnet opp for barnehageperspektivet og viser utfordringer barnehagene står overfor.

3.6 Ethiske hensyn

Dalland (2015, s.138) sier at man må tenke konsekvenser av det man planlegger og at man gjennom refleksjoner formidler resultater og opplysninger slik at de får utilsiktede virkninger. Det ble også avklart at jeg ønsket å benytte lydopptak fra intervjuene for å

bearbeide intervjuene på best måte, og for at jeg kunne være bedre tilstede i intervjuet uten å fokusere på skriving. Alle barnehagene var positive til bruk av lydopptak.

4. Presentasjon av undersøkelsen og drøfting av resultater

Her presenterer jeg funnene i undersøkelsen min. Jeg beskriver funn utfra intervjuguidens hovedtemaer (vedlegg nr. 1). Her drøfter jeg resultatene mine og ser dem i sammenheng med teorien fra del 2, for å finne et svar på problemstillingen min: «Hvordan kan arbeid med leseaktiviteter i barnehagen bidra til å støtte barns språkutvikling»?

4.1 Innledende funn

Alle informantene i undersøkelsen har mer enn 10 års erfaring med å jobbe i barnehage, og har opparbeidet seg kunnskap og kompetanse. Marte i Bjørk barnehage og Reidun i Lønn barnehage, begge pedagogiske ledere, jobber på storebarn- avdelinger. Pedagogisk leder i Hassel barnehage, Kari, jobber på avdeling med barn på 1-6 år. De har kun en avdeling. Kari i Hassel og Marte i Bjørk barnehager mente de hadde nok kunnskap om lesing og leseaktiviteter da de var ferdig utdannet. Reidun i Lønn barnehage sier at hun trodde hun hadde nok kunnskap. Hun forteller at hun hadde den teoretiske kunnskapen, men at mye kunnskap har kommet gjennom praksis i ettertid. En forutsetning for en god barnehage er personalets faglige og personlige kompetanse. Personalet er barnehagens viktigste ressurs, de skal utgjøre en god arena for barna. Barnehagen er en pedagogisk samfunnsinstitusjon som hele tiden må være i endring og utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2017).

I Hassel barnehage bruker de sofaen å sitte i når de leser sammen med barna. Bjørk har eget rom med puter, madrasser og tepper barna kan sitte eller ligge på når de blir lest for, eller de tar med bøker ut. I Lønn barnehage sitter alle enten på gulvet eller på stoler rundt et bord på avdeling. I informant barnehagene er de fysiske rammene gitt, men velger selv det pedagogiske utstyret de vil bruke og på hvilke måter de vil bruke det. Valgene personalet tar vil påvirke barnas språkutvikling (Høigård, Mjør & Hoel, 2009, s. 8).

Gjennom observasjonene mine ser jeg at Hassel barnehage har bøker tilgjengelig, Lønn barnehage har bøker høyt på ei hylle, og hos Bjørk barnehage var bøkene innelåst på eget rom. Bøker må være tilgjengelig for barna. De må settes slik at barna lett får tak i dem. Barna kan ikke bli sosialisert inn i hva de skal gjøre med bøker om de ikke er tilgjengelig for dem. Barna må lære å bruke bøkene, da må bøkene være lette å få tak i og de må se hvordan andre behandler bøkene (Hoel, et al, 2011, s.69-70).

4.2 Menneskelige faktorer

Jeg spurte hva de tre pedagogiske lederne tenkte var sin sterkeste side i møte med barn, i forhold til å støtte barns språkutvikling. Kari i Hassel barnehage svarte at det var å oppfordre til å bruke språket. Oppmuntre og støtte barna på det nivået de er. Hun sier at man må ta seg tid til denne jobben og la det bli en naturlig prosess i en hektisk hverdag. Det er viktig med et godt utgangspunkt for samtaler om barns språk, å tilrettelegge for samtaler rundt lesing, da etablerer man en god kultur for lesing (Hoel & Helgevold, 2007, s. 20). Broström (et al., 2012, s. 78-79), sier det samme. At man må fokusere på hvor barnet befinner seg i utviklingen. I Bjørk barnehage sa Marte at det er viktig å jobbe med formidling, samtale med barna, ta tak i ord og begrep og forklare barna hva ordet eller begrepet betyr. Ved å samtale med barna og forklare hva et ordet eller begrepet betyr, gir man barna muligheter til å bli engasjert og til å komme med egne refleksjoner (Hoel, 2007, s. 18-19). Reidun i Lønn barnehage forteller hvor viktig det er å snakke med barna og svare dem ordentlig når de lurer på noe. Studier viser at når man lytter og følger barnas initiativ, vil de kunne tilegne seg læring gjennom egne resonnement (Sandvik, et al., 2014s. 36-39). Det er viktig at man som barnehagelærer tar barnas innspill på alvor slik at man sammen kan utforske temaer som barna er interessert i (Sandvik, et al., 2014s. 37-38).

Så spurte jeg etter hva de tre pedagogiske lederne la i begrepet leseaktiviteter og om de hadde eksempler på måter de jobbet med temaet på. Kari i Hassel barnehage svarte at leseaktiviteter er alt som har med bøker å gjøre. Både bøker med bilder og bøker med tekst. Hun forteller at et eksempel på dette var når avdelingen jobbet med Bukkene Bruse, de leste eventyret flere ganger, gjenfortalte ved hjelp av små konkreter og dramatiserte ved å bruke seg selv og barna. Marte og Reidun forteller også om hver sin leseaktivitet, der de startet med høytlesing. Dette er en leseaktivitet som stimulerer barnas muntlige og skriftspråklige utvikling (Hoel, 2015). Marte i Bjørk barnehage forteller at de jobbet med Hakkebakkeskogen. De tegnet bjørner og hadde rollespill, og de lagde Harepus kafe. Denne leker barna fortsatt med forteller hun. I lønn barnehage sier Reidun at måten hun dramatiserte Påskeharen på, da jeg observerte, er en måte de jobber med leseaktiviteter på. Reidun kan fortellingen veldig godt og dramatiserer utfra egen hukommelse, sammen med konkreter, ei tavle å tegne på, samt at hun bruker barna aktivt med i dramatiseringen. Alle mine informanter mener at den voksne formidler lesingen via språket i teksten og at man tar barna med i samspill gjennom å legge til rette for leseaktiviteten (Hoel, et al., 2011, s. 12).

Deretter spurte jeg spørsmål er hva de synes er den største utfordringen med å støtte barns språkutvikling? I Hassel barnehage forteller Kari at man må være tålmodig, at man skal stimulere, dytte på og løfte barna frem. Det er viktig å ha tid nok til hvert enkelt barn i en hektisk hverdag. Marte i Bjørk barnehage sier det samme. Utfordringen er å ha tid nok til å være tilstede sammen med barna og støtte hvert enkelt barn. Tid er ofte en mangelvare sier hun, og legger til at i en barnegruppe er det barn med forskjellige behov. Noen får mye oppmerksomhet og andre lite. Hun sier at man må være tilstede for å støtte de som får lite oppmerksomhet også. I Lønn barnehage sier Reidun at i en hektisk hverdag må de ofte si nei om et barn vil lese ei bok, fordi det ikke passer inn der og da. Og sier at det er veldig synd at det må bli sånn. Og legger til at det er ekstra synd at man ofte glemmer at de som sliter med språket ofte har problemer i leken, og anser det som utfordrende. Forskningen viser at det er lite interaksjon mellom barn og voksen i løpet av dagen i barnehagen. Det er også mange rutiner og mye venting i barnehagen som kan hindre språklig samhandling mellom barna og mellom barn og voksen (sandvik et al., 2014, s. 25). Funnene i flere studier viser at barn og voksne må snakke mer sammen i hverdagssituasjoner. Å ta seg tid til barna og samtale med dem, vil gi et større læringspotensial. Som barnehagelærer må man være lydhør for barnas bidrag og innspill, slik kan man aktivt delta i samtaler, utdype og utforske temaer som måtte dukke opp (Sandvik, et al., 2014s. 37-38).

4.3 Kunnskap omkring leseaktiviteter og barns språkutvikling

I intervjuene spurte jeg de pedagogiske lederne om de diskuterer hvordan barnehagen kan støtte barns språkutvikling gjennom leseaktiviteter. I Hassel barnehage svarer Kari at de alltid har noen i barnegruppa som trenger ekstra støtte i å forstå det man forteller eller leser. Barna trenger mer enn bare å forstå ord eller setninger, de må kunne trekke inn egne erfaringer og følelser (Sandvik et al., s. 8). En må hele tiden diskutere innad i personalgruppa sier Kari. Barnegruppa her er liten så det er lett å følge med på lesing og samtaler med barna. De har hele tiden fokus på bevisstgjøring hos personalet forteller hun. Marte i Bjørk barnehage forteller at noen av assistentene har vært på kurs om språkstimulering, og at dette ble formidlet til de andre ansatte på et personalmøte, gjennom samtaler og en video. Hun sier at de tar opp temaer på personalmøter om det skulle være aktuelt å få mer kompetanse i et tema. I Lønn barnehage forteller Reidun at de har snakket veldig mye om leseaktiviteter og språkutvikling innad i personalgruppa, fordi de har barn som trenger ekstra støtte. Hun forteller at de har barn på avdelingen de ikke forstår. Hun sier at de har hengt opp forslag til leseaktiviteter og

språkleker, og at de prøver å få til å snakke mest mulig med barna. Dette er et tema de snakker mye om både på personalmøter og avdelingsmøter. Det er viktig at man har kunnskap om samtalen som fenomen når man skal snakke med barna. Alle barn trenger at man utfordrer dem i samtaler, stiller spørsmål og følger opp deres innspill. Slik kan man som personal i barnehagen utvikle barnas kunnskap (Hoel, 2007, s. 18-19).

«Hva tenker du om de uformelle, ikke planlagte, spontane leseaktivitetene som kan støtte barns språkutvikling?» var neste spørsmål. De kan være like viktig som de planlagte mener Kari i Hassel barnehage, og forteller at selv om de har to faste lesestunder hver dag, finner barna ofte med seg ei bok, som de ønsker den voksne skal lese for dem. Noen ganger ønsker de å sitte der helt alene og bare bla og se på bilder. I Bjørk og Hassel barnehager er det ved matbordet og i frilek både inne og ute at de leser i uformelle situasjoner. Det hender at noen barn ønsker å slappe av under frilek, da vil de gjerne at noen leser for dem forteller Marte i Bjørk barnehage. Reidun i Lønn barnehage forteller at de også leser utendørs om barna ønsker det. Det er viktig med et godt språkmiljø som gir rom for leseaktiviteter i både formelle og uformelle hverdagssituasjoner. Gjennom uformelle hverdagssituasjoner så vel som i formelle gir man barna mulighet til å sette ord på erfaringene man gjør i løpet av en dag (Kunnskapsdepartementet, 2013, s.12).

Hva tenker du om det som står i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (KD, 2011, s. 40) om stimulering av barns språk og om bruk av bøker og leseaktiviteter i barnehagen? Klarer barnehagen med de rammer som er å følge opp arbeidet i det daglige? Hvordan? Spurte jeg de tre pedagogiske lederne.

«Det synes jeg vi gjør, den legger jo føringer for oss» sier Kari i Hassel barnehage. Hun sier at de jobber bevisst med samtaler, bøker og lesing for å gi barna interessen for bøker. Og forteller videre at språkutvikling er en viktig prosess, fra barna er små, når de har en nonverbal uttrykksmåte, til de starter å snakke, til de skal lære seg ord, begreper og senere setninger. Hun sier de samtaler om alt fra klærne de har på, til maten som står på bordet. Alt i hverdagen snakker vi om sier hun. Hun sier også at ved måltidene, om noen peker på kaviaren, så ordsetter personalet. «Ja, du vil ha kaviaren ja». Hele tiden en bevisstgjøring sier hun.

Kari sier personalet snakker mye om følelser og tanker sammen med barna. Barna lærer å sette ord på følelser, og utvider begrepsforståelsen med synonymer. Det å sette ord på følelser er et kommunalt prosjekt forteller hun. Hassel og Bjørk barnehage jobber med det samme

kommunale prosjektet. Både Kari og Marte sier at de samtaler mye med barna om akkurat dette, og at det beriker barnas språk.

Marte i Bjørk barnehage sier hun blir ekstra bevisstgjort på språk, tekst og kommunikasjon ved å lese rammeplan. Hun sier de jobber mye med lesing og leseaktiviteter i barnehagen og barna får erfaringer med begge deler. Men sier at de sikkert kunne blitt enda bedre på å jobbe med leseaktiviteter. Reidun i Lønn barnehage sier at man må være tilstede for barna, og mener at som pedagogisk leder kan hun ikke være opptatt av praktiske ting. «Vi må se og snakke med barna» sier hun. Det er viktig å snakke om alt fra rutinesituasjoner, til alle samtaler som måtte komme. Jeg skulle ønske at alle barnehager hadde en kultur for lesing og leseaktiviteter, slik at lesing kunne bli en rutine slik som utetiden (Hoel et al., 2011, s. 22). På den måten være en god rollemodell som viser at lesing og leseaktiviteter er like viktig som frisk luft (Hoel & Helgevold, 2007, s. 12). Det er viktig at barnehagelæreren tilrettelegger for lesing og leseaktiviteter tilpasset barnas alder (Broström et al., s. 41-42).

Lek er et stadig tilbakevendende ord hos alle de tre pedagogiske lederne. De forteller meg stadig hvor viktig leken er for barna og hvor viktig språket er for kommunikasjon og for samhandling gjennom lek. Alle tre sier at det meste læres gjennom lek. De pedagogiske lederne sier at de stimulerer barnas fantasi ved å lese for dem. Broström (et al, 2012, s. 44) sier at lek er en viktig sosial aktivitet. Han sier også et det er vitenskapelig bevist at fantasi og rollelek sammen med leseaktiviteter fremmer barnas kommunikative ferdigheter. Høigård (2006, s.93-94) sier at rolleleken er den viktigste formen for lek, nettopp fra et språkutviklingssynspunkt fordi barna lager fortellinger og handlinger i lek, og er dermed helt avhengig av språklige ferdigheter. Forskning viser at barn som mangler språk, har vansker med å komme inn i lek. Barna bygger på språket hele tiden mens de leker, sier Reidun i Lønn barnehage, og sier at «å kommunisere på en god måte er kjempeviktig!» Det trekkes frem at barna som har problemer med å komme inn i lek må ha hjelp av personell i barnehagen med kunnskap om lek (Sandvik et al., 2014, s 27).

4.4 Kompetanseheving

Hvordan er personalets kompetanse i forhold til leseaktiviteter som kan stimulere barns språkutvikling, er mitt neste spørsmål til de tre pedagogiske lederne. Hvordan vurderer de ansatte seg selv? Kvikstad & Søbstad (2005, s. 73-74) skriver at personalet ofte vurderer sin kompetanse gjennom møter, veiledning og forskjellige kurs. De tre informantene mine sier de

får mye informasjon og fagkunnskap gjennom personalmøter og avdelingsmøter. Personalet får også faglig veiledning gjennom barnehagelærers kunnskap. Informantene sier at føringer gjennom rammeplan, årsplan og kommunale føringer legger grunnlaget for hvordan barnehagene arbeider.

Kari i Hassel barnehage sier personalet har vært på kurs flere ganger. Hun sier de har lært hvordan de skal få best mulig utbytte av å lese en bok og bruke bøker på forskjellige måter. Personalet har også hatt kursing på hvordan man kan bruke konkreter sammen med ei bok. Kari mener at de på avdelingen har god kompetanse på leseaktiviteter og språkutvikling generelt. Hun forteller også at kommunen har satsingsområde nettopp på språk- tekst -og kommunikasjon. Føringer er lagt i årsplan sier hun, og forteller at de må jobbe ekstra med det. Bjørk barnehage ligger i samme kommune som Hassel, og er pålagt de samme restriksjoner gjennom kommunen og årsplan, og har vært på de samme kursene. Marte i Bjørk barnehage mener at de jobber på en god og systematisk måte. «Hvor systematisk skal man egentlig være i en barnehage»? spør hun. Jeg har ikke funnet et svar på det. I Lønn barnehage har personalet vært på kurs flere ganger. Reidun sier at på hennes avdeling i barnehagen må alle ta del i språkutvikling. De vektlegger gode og planlagte språkgrupper minst to ganger i uken, hvor alle i personalet må delta på lik linje. Samt i samlingsstunder. Hun sier at hun prøver å veilede personalet sitt på en faglig måte når hun vil de skal gjøre noe de ikke har kompetanse til.

De tre pedagogiske lederne mener selv de har kompetansen som skal til for å jobbe med leseaktiviteter og språkutvikling i barnehagen. Teorien fra utdannelsen, mange års praksis, kurs, samarbeid med PPT og andre samarbeidsinstanser, har gitt oss en god kompetanse mener alle tre. Reidun i Lønn barnehage er den eneste som sier at hun ikke kan få nok kompetanse, og sier at hun alltid ønsker faglig påfyll. Hun sier at barnehagen utvikles hele tiden og at det er viktig å oppdatere seg på hva slags oppgaver barnehagen skal ha. «Ingen blir vel helt utlært eller»? sier hun. (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 8) sier at man må heve kompetansen for alle som jobber i barnehagen. Det er viktig å investere i personalets kompetanse, fordi man er pliktet til å følge barna i deres utvikling i barnehagen. I Meld. St. 19 (2015-2016), sier også noe om at voksentettheten er viktig for utviklingen og for barnas trivsel i barnehagen.

Mange av assistentene har også tatt barne- og – ungdomsarbeider fagbrev forteller de tre pedagogiske lederne. Alle tre barnehagene ligger i kommuner som gir ansatte i kommunen gratis fagarbeiderutdanning..

4.5 Observasjoner assistent vs. pedagogisk leder

Helt tilslutt tar jeg med hva jeg fant ut av observasjonene av de tre assistenter vs. de tre pedagogiske lederne.

I Hassel barnehage er både assistent Kine og pedagogisk leder Kari godt forberedt til jeg kommer. Begge har planlagt hver sin lesestund på 30 minutter. God samtale mellom barn og voksne gjennom hele lesestunden. Begge samtaler om begreper og barna kommer med spørsmål og replikker. Ingen leseaktivitet utover lesing.

I Bjørk barnehage er assistent Mia godt forberedt, mens pedagogisk leder Marte er ikke forberedt. Mia bruker en kjent bok for barna, noe Marte ikke gjør. Mia forteller om boka og samtaler gjennom hele lesingen og barna får komme med egne innspill, hun har hele tiden øyekontakt med barna. Marte snakker lite med barna under lesing. Begge brukte 30 minutter. Barna er urolige rundt pedagogisk leder, Marte. Barna får flere ganger beskjed om å sette seg opp og høre etter.

I Lønn barnehage er pedagogisk leder Reidun godt forberedt, mens assistent Rita er ikke forberedt og velger en vilkårlig bok. Godt samspill mellom Reidun og barna, her er det gjensidig aktivitet gjennom hele aktiviteten. Rita går rundt bordet under formiddagsmaten og leser. Hun blir irritert når barna sier at de ikke har fått se bildene. Hun sier mye «Hysj». Det er uro blant barna. Assistenten sier «Hvordan kan jeg lese i det bråket her, skal jeg lese får dere være stille». Rita gir tilslutt opp og velger å avslutte lesingen.

Kun en av informantenes lesestund endte opp i leseaktivitet. Hos de fem andre jeg observerte var det ikke planlagt videre arbeid med boken de leste.

Personalet i en barnehage er forskjellige. De finnes i ulike aldersgrupper, de har forskjellig yrkeserfaring og forskjellige holdninger. Haugen & Skogen (2013, s. 105) skriver at holdningsbegrepet betegnes som en handling rettet mot et annet menneske. To av observasjonene mine viste, at en pedagogisk leder og en assistent kom med korreksjoner og negative kommentarer til barna. Marte i Bjørk barnehage sa: «Sett dere opp og hør etter». Og assistenten i Lønn barnehage sier mye «Hysj». Det er uro blant barna i begge situasjonene. Assistenten sier «Hvordan kan jeg lese i det bråket her, skal jeg lese får dere være stille!». Hun gir tilslutt opp og velger å avslutte lesingen. Våre negative eller positive holdninger vil påvirke samarbeide med barna og i personalgruppen. under observasjonene viste begge holdningene

sine gjennom både verbal og nonverbal kommunikasjon. Begge viste med hele seg at de ble stresset av situasjonen og ga uttrykk for det både med klangen i stemmen og kroppsholdning. Pedagogisk leder ga gjennom intervjuet inntrykk av å ha positive holdninger til lesing, men gjennom handling viser hun det motsatte (Haugen & Skogen, s. 107).

5. Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har jeg tatt for meg problemstillingen: «Hvordan kan arbeid med leseaktiviteter i barnehagen bidra til å støtte barns språkutvikling»?

Problemstillingen har ikke latt seg besvare fullt ut på grunn av både de fastlagte rammene for bacheloroppgaven og for få intervjuer og for få observasjoner. Men jeg sitter igjen med god kunnskap om hvordan mine informanter jobber med leseaktiviteter og språkutvikling. Jeg har blitt enda mer bevisst på at jeg kommer til å jobbe aktivt med språkutvikling når jeg blir pedagogisk leder. Jeg har lært at personalets kompetanse er viktig, og sammen med de fysiske omgivelsene, organiseringen, og personalgruppas holdninger utgjør det et godt språkmiljø.

Barnehagelærere leser gjerne, men tid og planlegging er noe som forhindrer dem. Jeg har fått erfare både gjennom praksis og fått se gjennom denne undersøkelsen, at tid er en mangelvare i barnehagene. Barnehagen har en viktig rolle som kulturformidler og den store oppgaven er å gi barna positive holdninger og positive erfaringer med bøker og lesing, slik at de får gode lesevaner. Det er viktig å støtte barnet med leseaktiviteter på sitt eget utviklingsnivå, for å gi barna best utbytte av språkstimuleringen.

Gjennom høytlesing gir man barna et tidlig møte med skriftspråket og barna lærer at det finnes både skrevet og talt ord. Barna lærer termer i språket og får erfaringer med bokstaver og setninger. Høytleseren sin jobb er å få barna til å bruke språkferdighetene sine, og på den måten bidra til å forbedre og utvide språkferdighetene til barna. Fra barna har de grunnleggende ferdigheter omtalt i 1.4, videreutvikles språkforståelsen med ordforråd utover hverdagsspråket. Gjennom leseaktiviteter som støtter språkutviklingen, vil barnehagen hjelpe barna til å gradvis mestre tekst og styrke fortellerkompetansen.

Bøkene i barnehagen må ha god pedagogisk kvalitet og finnes i flere sjangre, slik at barna kan få en litterær variasjon. Personalet må også være bevisst sine holdninger til lesing og bøker, for å gi barna gode holdninger. Det er viktig at barna er mest mulig deltagende og at de selv kan være med på å bestemme hva som skal leses. Barna trenger mer enn hjelp til å forstå ord og setninger, de må også ha hjelp til å trekke følelser og erfaringer inn i konteksten. Ved å stille barna spørsmål, får barna komme med egne synspunkter og refleksjoner etter for eksempel en leseaktivitet. Studier viser at barn må få delta på egne premisser, og barnehagelærer må være anerkjennende og lyttende til barnas innspill. Ved å åpne opp for

slike innspill utfordrer man barna og den voksne utvider barnas egen kunnskap på barnas premisser.

Broström (et al., 2012, s.44) hevder at det er vitenskapelig bevist at leseaktiviteter, fantasi og rollelek fremmer barns kommunikasjon og språklæring. Derfor må man som barnehagepersonell ha god kompetanse på barns lek. Barnehagene trenger fagfolk som vil jobbe akkurat her! (Gotvassli, 2013, s. 15).

Litteraturliste

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærer utdanningen*. (1. utg., s. 51-87). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Braut, G. S. (2014). Pilotstudie. I *Store norske leksikon*. Hentet 15. mai, fra <https://snl.no/pilotstudie>

Broström, S., Jensen, K. D.L. & Løntoft, J. (2013) Dialogisk lesing i teori og praksis. Oslo: Pedagogisk Forum.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Feilberg, J., Hagtvatn, B., Smith, L., Martinsen, H., Gram, H. S., Mjaavatt, P. E. & Tetzchner, S. V. (1988) *Barns språk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Forskrift om rammeplan for barnehagen, FOR – 2017- 24 – 04 – 487. (2017) Hentet fra <https://lovdata.no/static/lovtidend/ltavd1/2017/sf-20170424-0487.pdf>

Garton, A. & Pratt, C. (1998). *Learning to be literate-The development of spoken and written language*. Malden, Massachusetts USA: Blackwell Publishers Inc.

Gisholt, D. T. (2009). Kunnskapsdepartementet. Hentet fra https://www.udir.no/Upload/barnehage/Pedagogikk/Veiledere/Spr%C3%A5kveileder/Udir_s_prakveilederDIGITAL.pdf?epslanguage=no

Gotvassli, K. Å. (2013). *Strategisk kompetanseutvikling i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Hagtvatn, B. E. (2004). *Språkstimulering tale og skrift i førskolealder*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Hagtvatn, B. E. & Pålsson, H. (1992). *Lek med språket*. Oslo: Universitets Forlaget.

Hoel, T. (2015). *Kultur for lesing*. Hentet fra <http://lesesenteret.uis.no/leseopplaering/lesing-i-barnehagen/pedagogiske-ressurser/barns-spraaklige-miljoe/kultur-for-lesing-article82242-13108.html>

Hoel, T. (Red.) & Helgevold, L. (MedRed.). (2007). *Bok i bruk i barnehagen- Språkstimulering gjennom leseaktiviteter*. Stavanger: Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning.

Hoel, T., Oxborough, G. H. O., & Wagner, Å. K. H. (2011). *LESEFRØ språkstimulering gjennom leseaktiviteter i barnehagen*. Latvia: Cappelen Damm Akademisk.

Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget.

Høigård, A., Mjør, I., Hoel, T. (2009). *Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/temahefte/temahefte-om_sprakmiljo_og_sprakstimulering_i_barnehagen_bokmal_web.pdf

Kibsgaard, S. & Sæther (Red.). (2014). *Barnehagelærerstudentens bacheloroppgave*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Kompetanse i barnehagen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/innsikt/kvalitet-i-barnehagen/kompetanse-i-barnehagen/id2466801/>

Kunnskapsdepartementet. (2013). *Kompetanse for fremtidens barnehage. Strategi og rekruttering 2014-2020*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/rapporter20og20planer/kompetanse_for_fremtidens_barnehage_2013.pdf

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra https://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/rammeplan/rammeplan_bokmal_2011net_t.pdf

Kunnskapsdepartementet (2016) *Tid for lek og læring – Bedre innhold i barnehagen*. (Meld. St. 19 (2015 – 2016). Oslo. Kunnskapsdepartementet. Lokalisert på: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>

Lyngsnes, K & Rismark, M. (2014). *Didaktisk arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lysbakken, A. (2015). *Representantforslag* (8: 101 S, 2014-2015). Hentet fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2014-2015/dok8-201415-101/>

Moy, O. P. (2013). *Høytlesing: Amen eller ja, men...* Hentet fra <http://www.barnebokkritikk.no/hoytlesing-amen-eller-ja-men/#.WR3JsYVOKUk>

Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning. (2013). *Litteratur i barnehagen*. Hentet fra <http://www.skrivesenteret.no/ressurser/litteratur-i-barnehagen/>

Regjeringen. (2017). *Kompetanse i barnehagen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/innsikt/kvalitet-i-barnehagen/kompetanse-i-barnehagen/id2466801/>

Regjeringen. (2013). *Strategi for kompetanse og rekruttering i barnehagen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/strategi-for-kompetanse-og-rekruttering-/id733657/>

Sandvik, M., Garman, N. G. & Tkachenko, E. (2006-2014). *Synteserapport om skandinavisk forskning på barns språk og språkutvikling i barnehagen i tidsrommet 2006-2014*. Hentet fra <https://www.udir.no/Upload/Forskning/2014/Synteserapport%20om%20spr%C3%A5k%20og%20spr%C3%A5kmilj%C3%B8%20til%20UDIR%20%282%29.pdf?epslanguage=no>

Simonsen, H. G., Kjøll, G & Faarlund, J. T. (2014). *Språk. Store norske leksikon*. Hentet 22. mai 2017, fra <https://snl.no/spr%C3%A5k>

Solstad, T. (2009). *Les mer! Utvikling av lesekompetanse i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Tønnessen, L. K. B. (1989). *Leseforberedende aktiviteter*. Oslo: Universitetsforlaget.

Universitetet i Stavanger. Lesesenteret. (2014). Leseaktiviteter. Hentet fra <http://lesesenteret.uis.no/article.php?articleID=85633&categoryID=13837>

Universitetet i Stavanger. Lesesenteret. (2014). Samtalen som arbeidsform. Hentet fra <http://lesesenteret.uis.no/leseopplaering/lesing-i-barnehagen/pedagogiske-ressurser/barns-spraaklige-miljoe/samtalen-som-arbeidsform-article85314-13108.html>

VEDLEGG NR. 1 – Intervjuguide

Hvordan kan arbeid med leseaktiviteter i barnehagen bidra til å støtte barns språkutvikling?

Tusen takk for at jeg får gjennomføre dette intervjuet!

I dette prosjektarbeidet er målet mitt å finne ut hvordan man i barnehagen gjennom leseaktiviteter kan stimulere og støtte barna i deres språkutvikling. Intervjuene blir gjort anonyme, jeg håper å få ærlige svar. Jeg er ikke ute etter svar som er «riktige», for de finnes ikke!

Under intervjuet vil jeg bruke lydopptak, og det som kommer fram i intervjuene vil jeg senere arbeide videre med og drøfte videre i en prosjektrapport. Så vil alt bli slettet.

Alder, kjønn og stilling i barnehagen:

Hvor lenge har du jobbet som fagarbeider eller pedagogisk leder eller barnehagelærer?

Hva var eventuelt din faglige fordypning? Har du i etterkant av utdanningen tatt noen etterutdanning?

Hvilken aldersgruppe arbeider du med nå?

Hadde du noe om leseaktiviteter og barns språkutvikling da du tok utdannelsen din? Kan du si noe om det?

Følte du at du hadde nok kompetanse om barns leseaktiviteter og språkutvikling da du startet å jobbe som pedagogisk leder?

Hva trives du best med av arbeidsoppgaver i barnehagen?

Hva tenker du er din sterkeste side i arbeid med og i møte med barn?

I forhold til å støtte barns språkutvikling?

Hva legger du i begrepet leseaktiviteter for barn? Eksempler?

Hva legger du i begrepet barns språkutvikling? Eksempler?

Kjenner du begrepet dialogisk lesing? Hva legger du i dette begrepet? Er det noe dere praktiserer i barnehagen? Fortell!

Hva tenker du er de største utfordringene i arbeidet med å stimulere og støtte barns språkutvikling?

Kan du fortelle om en eller to situasjoner du har opplevd som viser disse utfordringene?

Hvordan er det å arbeide med leseaktiviteter i barnehagen? (Lett eller vanskelig?)

Kan du fortelle om situasjoner du har opplevd som sier noe om dette?

Hvordan synes du at din barnehage arbeider med å støtte barns språkutvikling gjennom leseaktiviteter?

Hvordan er personalets kompetanse og vektleggingen i det daglige i forhold til leseaktiviteter som kan stimulere barns språk? Oppfølging: Kan du utdype dette /fortelle om situasjoner som viser dette?

Hva tenker du omkring det som står i *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver* om stimulering av barns språk? [Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Kommunikasjon foregår i et vekselspill mellom å motta og tolke et budskap, og å selv være avsender av et budskap. Både den nonverbale og den verbale kommunikasjonen er viktig for å utvikle et godt muntlig språk. Å få varierte og rike erfaringer er avgjørende for å forstå begreper. Å samtale om opplevelser, tanker og følelser er nødvendig for utvikling av et rikt språk. Tekst omfatter både skriftlige og muntlige fortellinger, poesi, dikt, rim, regler og sanger. Viktige sider ved kulturoverføringen er knyttet til kommunikasjon, språk og tekst. Klarer barnehagen med de rammene som er, å følge opp dette arbeidet i det daglige? Hvordan føler du at din barnehage når dette målet i rammeplanen?

Hvordan og hvorfor kan leseaktiviteter eventuelt være en god måte å støtte barns språk på?

Hvordan tenker du at en situasjon som støtter barns språkutvikling gjennom leseaktiviteter kan være?

Kan du nevne eksempel på slike situasjoner?

For de yngste barna?

For de eldste barna?

Hva kan være utfordringene i disse situasjonene? Fortell!

Kunnskap omkring leseaktiviteter og barns språkutvikling

Diskuterer dere i barnehagen hva dere kan gjøre for å støtte barnas språkutvikling gjennom leseaktiviteter? Hvordan har dere gjort dette? Hva tar dere opp? Fortell!

Hva tenker du om uformelle, altså ikke-planlagte, spontane, leseaktiviteter som kan støtte barns språkutvikling? Forekommer det i barnehagen din? Kan du nevne eksempler på slike situasjoner? Fortell!

Hva tenker du om formelle, planlagte leseaktiviteter som kan støtte barns språkutvikling? Forekommer det i barnehagen? Hvor ofte? Hvor lange økter? Hva gjør dere? Fortell!

Hvordan ser du på leseaktiviteter som arena for å støtte barns språk? Er det viktig eller ikke viktig? Hvorfor er det viktig? (Evt. ikke viktig?)

Hva gjør dere i forhold til barnas foreldre når det gjelder leseaktiviteter som støtte for barnas språk?

Kan du fortelle om dette, gi eksempler på hva du kjenner til former for samspill med foreldrene her?

Er det viktig eller mindre viktig å trekke inn foreldrene? Hvorfor?

Hvordan tenker du man kan samarbeide med foreldrene eller gi innspill til foreldrene når det gjelder leseaktiviteter som støtte i barnas språkutvikling?

Føler du behov for mer kompetanse – etterutdanning/videreutdanning - når det gjelder leseaktiviteter som støtte i barnas språkutvikling? Hva er særlig behovet her?

Pedagogisk grunnsyn

Hva tenker du omkring Vygotskys teori om voksne som støttende stillas i dialog og samtale med barn?

Hvordan kan man være et støttende stillas i arbeid med leseaktiviteter i språkstimuleringen? Eksempler?

Hvordan kan leken spille en rolle i arbeidet med leseaktiviteter i språkstimuleringen?

Hvilke erfaringer har du her? Fortell!

Hvilke tanker har du om dette? Fortell?

Organisatoriske faktorer

Hvilke tanker har du omkring leseaktiviteter i språkstimuleringen i forhold til organiseringen i barnehagen? For eksempel hvordan dagene er organisert i barnehagen?

Hva tenker du omkring ulike faktorer som kan virke inn på arbeid med leseaktiviteter i språkstimuleringen, slik som barnehagens årsplan, kommunale planer, rammeplanen osv.?

Hvordan er fokus på leseaktiviteter i barnas språkutvikling innad i personalgruppa og på personalmøter? Hvordan blir dette vektlagt som tema på ulike møter?

Hvordan kan vi heve kompetansen?

Hva tenker du omkring det å arbeide mer systematisk med leseaktiviteter for å støtte barns språk, er det aktuelt i din barnehage?

Hva kan man gjøre når det gjelder kompetansen til personalet for å få til mer målretta arbeid med leseaktiviteter i språkstimuleringen? Bruk av bildebøker? Organisering? Annet?

Avslutning av intervju

Er det tema som ikke har blitt nevnt i intervjuet, som du vil si noe omkring, i forhold til arbeid med leseaktiviteter som for barns språkutvikling? Hva er de største utfordringene her?

Om nødvendig oppfølgingsspørsmål:

Under alle spørsmål og punkter, kan det være nødvendig med oppfølgingsspørsmål. For eksempel:

Kan du utdype mer omkring det...?

Kan du fortelle mer omkring dette...?

Kommer du på konkrete situasjoner eller eksempler på dette...?

TUSEN TAKK FOR INTERVJUET!

VEDLEGG NR. 2 – Informasjonsskriv til barnehagene

Bachelor barnehagelærerutdanning våren 2017 - følgeskriv

I følge retningslinjene for barnehagelærerutdanning skal bacheloroppgaven legges til det siste studieåret. Den skal være profesjonsrettet og bygge på kunnskap fra ett eller flere av kunnskapsområdene og/eller fordypingen. Arbeidet med bacheloroppgaven skal øve studenten i å planlegge og gjennomføre et sjølstendig arbeid i tråd med faglige og metodiske krav og forskningsetiske retningslinjer.

I forbindelse med studiet trenger våre studenter mulighet til å komme ut i barnehager eller andre institusjoner for å samle inn empirisk materiale til bacheloroppgaven. Dette innebærer ingen forpliktelser for dere om veiledning. Datamaterialet vil bli behandlet etter barnehagens regler og gjeldende etiske regler i henhold til lov og forskrifter om anonymisering slik at ingen informasjon kan tilbakeføres til bestemte barnehager eller involverte enkeltpersoner.

Studentene skal ikke bruke metoder som har meldeplikt og krever godkjenning hos NSD.

Det bekreftes at student:

studium:

arbeider med bacheloroppgave på Barnehagelærerutdanningen ved Høgskolen i Innlandet

Studentens veileder ved Høgskolen er.....

Med vennlig hilsen
Høgskolen i Innlandet

Gunhild Tomter Alstad
Studieleder

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur

Postadresse:
Høgskolen i Innlandet
Postboks 400
2418 Elverum

postmottak@inn.no
<http://www.inn.no>
Org.no. 918 108 487

Telefon:
+47 82 43 00 00
Telefaks:
+47 82 43 00 00

VEDLEGG NR. 3 – Transkribering Hassel Barnehage

Tusen takk for at jeg får gjennomføre dette intervjuet. I dette prosjektarbeidet er målet å finne ut hvordan man i barnehagen gjennom leseaktiviteter kan stimulere og støtte barns språkutvikling. Intervjuet er anonymt og jeg håper å få ærlige svar. Jeg er ikke ute etter svar som er «riktige», for de finnes ikke!

Under intervjuet vil jeg bruke lydopptak, og det som kommer fram i intervjuet vil jeg senere arbeide videre med og drøfte videre i prosjektrapporten min. Så vil alt bli slettet. Er det greit for deg? Det er helt greit for meg. Synes dette høres ut som et spennende prosjekt og gleder meg til å fortelle deg litt.

Jeg ønsker å vite kjønn, hvor gammel du er og stillingen du har i barnehagen: Jeg heter forresten Anne, du spurte ikke om det men sier det likevel (ler) og er ei dame på 55 år. Her i Hassel barnehage er jeg ped.leder.

Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder eller som førskolelærer? Hmmm, jeg har jobbet som pedagogisk leder nå side 1985. Har jobbet både som ped.leder og styrer og har jobbet en 7-8 år i skolen, som, hva heter det? Ja som kontaktlærer i skolen. Ja, da har du en veldig allsidig praksis da. Ja jeg har en allsidig praksis vil jeg si ja.

Hva var din faglige fordypning? Og har du i etterkant av utdanningen tatt noen etterutdanning? Jeg har fordypning i musikk, et års studium i musikk, men ingen etterutdanning utover det.

Hvilken aldersgruppe arbeider du med nå? Her i barnehagen jobber jeg med aldersgruppe 1-6 år. Fordi vi er en liten barnehage har vi kun en gruppe barn her og alle samlet på en avdeling.

Hadde du noe om leseaktiviteter og om barns språkutvikling da du tok utdannelsen din? Og jeg lurer på om du kan si noe om det? Jeg har alltid vært veldig interessert i språk og språkutvikling sånn generelt, og da jeg gikk på lærerskolen så hadde vi en sånn stor sånn gruppeoppgave som var stor, en sånn som var nokså stor, en semesteroppgave, den var stor og ble et hefte om betydningen av morsmål, altså morsmålsinnlæring med tanke på det tospråklige eller det flerspråklige da. Jeg har alltid interessert meg for det og vi hadde om det i utdanningen, og det var kanskje ikke så mye fokus på det som i dag, men vi hadde ganske

mye om det som jeg husker det, og jeg husker det fordi jeg var interessert i det allerede da. Ja det er spennende å høre, at det var fokus på det i utdanningen allerede da.. «Ja, nå er det jo 30 år siden jeg begynte på studiet da, og mye har skjedd siden da.

Følte du hadde nok kompetanse på leseaktiviteter og språkutvikling da du startet som pedagogisk leder? Du var jo litt inne på det i forrige spørsmål. Jaaa, som jeg sa jeg har alltid hatt interesse for det da. Har alltid vært interessert. Har alltid lest mye for ungene. Har alltid lest mye på jobb og for mine egne unger. Ja jeg har jo 5 stykker. Så det har alltid vært fokus på lesing da. Det er jo fordi det gir jo så mye». Hva tenker du på da? «Jo en historie, språket i seg selv, det innputtet til fantasien, ja det gir inspirasjon til lek etterpå, ja det gir jo så mye denne bøkens verden. Ja og så må det passe til hver enkelt arbeidsgruppe selvfølgelig. Ja det er kjempespennende dette med språk. Ja det er jeg helt enig i, og derfor jeg har valgt dette temaet til prosjektet mitt.

Hva synes du at du trives best med av arbeidsoppgavene du gjør i barnehagen? Ehhh, nå er det hele tiden språk du snakker om eller? Nei, ikke nødvendigvis språk. Men jeg synes det er veldig morsomt og synge faktisk, det er jo også språk, det er mye sang, og jeg liker veldig godt å lese og fortelle for ungene, telle, og ja, og så snakker vi rundt det vi leser og opplever i bøkene. Ja, jeg fikk også det inntrykket da jeg observerte dere istad. Mmmm. At ungene fikk lov å komme med spørsmål og konstantere fakta, jeg hørte barna sa, ja «men det er jo Nederland» da dere snakka om land i stad. Ja ungene tenker og vet fort hva slags land som tilhører flaggene.

Hva tenker du er din sterkeste side i arbeidet med og i møte med barn? Da i forhold til å støtte barns språkutvikling. Jeg synes vel du har svart på noe av det også men.. Det blir jo å oppfordre til språk, da tenker jeg helt fra de minste da, for vi får de jo helt fra de er små, ja de 1 åringene. At vi venter på at de kommer med sine lyder og altså være tålmodig nok til at de får komme med de har, enten om det er babling eller begynnende ord eller om det er kroppsspråk og, og, og altså den begynnende språkutviklingen da. Siden vi har de minste også vil det være derfra vi jobber, så har vi den biten at vi må oppmuntre og støtte de der de er, altså på det nivået de er da, og det gjelder jo hele veien opp egentlig. Så synes jeg det er veldig viktig å ehh, ja..få de til å bruke språket. Det handler jo litt om tid, at du faktisk tar deg tid til dette, og at barna får uttrykke seg, noen stammer kanskje litt, noen finner kanskje ikke ord og sånt, gi dem tid og være tålmodig rett og slett. Også det å gjenta om barna sier feil da, bare gjenta det riktige ordet uten å poengtere at de uttaler ordet feil. Ikke si at dette var feil eller,

men bare gjenta det riktig sånn at de hører det riktig, ja for de fleste små barn har jo en del feil uttalelser på ord, mange sier jo ett eller annet feil for å si det sånn da. Det er jo enda av utviklingen. Bare gjenta og jenta. Også er det dette her med synonym, synonym synes jeg er viktig. At du hele tiden gir de synonymer på ting. For eksempel et fat, en tallerken, en asjett, altså at vi gir dem flere ord for det samme. **MMMMM** og utvider ordforrådet på den måten og at du ikke alltid lager språket helt forenklet babyspråk liksom, men at man hele tiden følger utviklingen til ungene da, være bevisst på at du lager gode setninger, at de får med preposisjoner og, over og under, og at du får med sånn som du snakker vanligvis, utenat språket blir for voksent på en måte. Jeg er veldig bevisst på sånne ting, men det må jo være naturlig også da, sånn at det ikke blir oppkonstruert men sånn at det kommer naturlig der det faller seg inn da, at det blir en naturlig prosess der det faller seg inn, Jeg setter meg ikke ned og sier at dette her har tre ord ikke sant, det skjer ikke sånn. **Ja det skjønner jeg, at ting må komme naturlig.**

Hva legger du i begrepet leseaktiviteter for barn og har du noen eksempler? Leseaktiviteter, jaaa, det kan jo være at, ehh, alt som har med bøker og noen bøker for eksempel Willy bøkene for eksempel, det er ikke veldig mye tekst, men du skal finne noen ting, eh ja du kjenner sikkert til de her Willy bøkene, det blir jo en annenslags aktivitet, eller anna slags lesing da, fordi det er ikke mye lesing, men du sitter jo med en bok og du finner ting, du leiter etter noe spesielt og da vil det til at du prater , altså du får brukt språk, du ser også andre ting på dette bildet mens du leter etter den ene tingen som, det er jo en aktivitet som jeg tror går på leseaktiviteter. **Det blir jo dialogisk lesing da, gjør det ikke det?** «Ja jeg tenker jo det da, også eventyr der man forteller et eventyr, fra en bok så er jo det også leseaktiviteter om vi forteller eventyret, altså at vi ikke sitter med Bukkene bruse boka og leser, men kan fortelle ved bruk av flanellografer, eller at vi dramatiserer sjøl, men det går jo som språkaktivitet da.

Hva legger du i begrepet barns språkutvikling? Og har du noen eksempler? Tenker du da, ja..? **Ja jeg tenker helt generelt.** Ja, språkutvikling er jo alt fra, alt fra, ja en liten unge har jo et passivt ordforråd, ja altså at de forstår masse, men de klarer jo ikke å uttrykke seg ennå, og det passive er jo flere ganger så stort som det de klarer å si. De har jo mye inni her ikke sant (peker på hodet), og når du snakker til en 2 åring så forstår den jo når du snakker, du kan si masse ting, be barnet hente det også og nå skal vi gjøre sånn, og de forstår, så de har det passivt, men ikke det aktive språket. Men det er jo en veldig viktig prosess å få inn det passive, så etter hvert at de klarer å få ut aktivt språk, og også med kroppsspråk i tilknytning til det, mange bruker jo kroppsspråk før de klarer det aktive språket, sant. Så ting henger sammen od det er

en prosess og noen ganger og plutselig gjør de et byks og plutselig hører su 10 nye ord på 2 åringen og så går det kanskje en måned eller to uten at det skjer noe igjen, og plutselig kommer det mer. Så er det jo veldig individuelt da, mange toåringers snakker jo helt reint, flytende og har setninger og ting går veldig fort. Andre kan jo være 4 før det har kommet så langt. Jeg tenker at det er viktig at man skal være både tålmodig, og du skal være åpen og stimulere de og dytte på, på en måte løfte de opp og fram sant. For å utvikle språk og språket er jo så viktig for den sosiale samhandlingen sant, som å leke sammen og de skal begynne med rollelek sånn i 3 årsalderen, så barna er jo avhengig av språket, og det er viktig for den sosiale utviklingen. Det å få venner, at de skaffer seg venner og ja, leke kamerater og språket er jo Alfa og omega. Vi må jo både dytte på dem og hjelpe dem og være tålmodig samtidig for å hjelpe dem i språkutviklingen. Så alle de delene med aktivt og passivt kroppsspråk og, de må jo igjennom alt sammen. Det er en lang, lang prosess.

Men tenker du og at et barn trenger språk for å tenke? Ja, må de ikke det?, vanskelig å tenke sånn abstrakt, men jeg tror det er slik at vi husker veldig lite fra vi er små sant, fra du er baby husker du ingenting sant, men kanskje vi kan huske om vi kjenner en spesiell lukt, som har fått satt seg eller festet seg på den måten sant, eller at vi blir redd eller får en fobi pga. at du i tidlig barndom har blitt redd noe, som liksom har satt seg i ryggmargen, og som har lagret noe baki her (peker på hodet), men da blir det mer sånn følelser tenker jeg. At vi har følelser, eller ja at det setter seg i ryggmargen eller lagret som følelser og at det kanskje er slik at vi ikke husker ting før vi begynner å få språk, er liksom ikke slik jeg tenker på til vanlig liksom.

Hvordan synes du barnehagen din støtter språkutvikling gjennom lesing da? Ehh, vi er jo veldig bevisst da, nå går det mye på engelsk som vi skal ha sant, kommunen har jo så mange satsingsområder, og engelsk er jo ett av dem. Så har vi en ansatt som snakker Persisk sant, så da får de jo litt input av det da de lærer rim og regler på Persisk. Det går mye på rim, regler og sanger. Barna forstår jo ingenting og jeg forstår jo ingenting, men det går på lyder og jeg synes rim og regler er fint i seg sjøl, sant. Barna synes det er kjempe gøy å lære ting på Persisk. Så synger vi mye ellers også jevnt og trutt, og synger på engelsk hvor barna lærer ord og. En del på rim gjerne. Det er jo bevisst språkbruk holdt jeg på å si, sånn generelt!

Hvordan vil du si at personalets kompetanse og deres vektlegging på leseaktiviteter kan stimulere barns språk? Kan du utdype det, eller gi eksempler på det? Det er nå slik at en av oss voksne har språkgrupper hver dag fast, før mat i samlingsstund. Her er det samtaler, eventyr, bøker, drama, sang, rim og regler. Alle er involvert alt ettersom hvilken vakt du har

sant, så dette rullerer. Så sitter vi ofte i sofaen på morgenen eller ettermiddagen da ofte med en bok. Og ungene har også leseøker som de selv har, hvor de liksom blir på prakket en bok på en positiv måte sant, de går og finner seg en bok, de setter seg ned med de andre, de blar selv, og ser i bøkene. Vi bruker det jo bevisst, fordi vi ønsker at barna skal tidlig få interessen for bøker fordi det er jo ikke sikkert at alle leser like mye hjemme eller blir lest for hjemme. Vi skal og må hjelpe barna til å få et godt forhold til bøker, bøker er jo fantastisk og det er fint å gjøre de glade i bøker fra de er små. Verre å starte med det når de blir skolebarn tenker jeg, verre å sette seg ned da, mye bedre med input fra de er små da.

Du synes personalet ditt har kompetanse på det og du veileder dem sikkert gjennom det de må kunne? Ja jeg synes faktisk det. Vi har også hatt noen språkkurs gjennom kommunen de siste årene som alle har vært med på. Vi har vært på Hamar, som ei Mo har hatt. Veldig dyktig dame. Språket er liksom Alfa og Omega. Vi har vært på kurs flere ganger. Vi har lært bla, hvordan vi kan få større utbytte av en bok, sånn som i stad under samlingene da jeg leste Lillesøsterboka. Jeg kunne hatt rekvisitter ved siden av meg for å få litt mer kjøtt på beina enn bare boka, bi kunne også dramatisert enkelte hendelser i boka for eksempel. Gjøre noe mer utfra boka da. Det har vi også hatt kurs på faktisk». Da har dem jo god kompetanse da. Ja, har egentlig opparbeidet oss en god kompetanse på sånne ting. Pluss at vi er bevisst på det sant, vi har jo bøker vi jobber med, føringer fra kommunen og årsplanen. Vi har jo fagområde som går spesifikt på dette, språk -tekst- og kommunikasjon, som vi har som spesielt satsingsområde i kommunen. Og da spesifikt i årsplanen. Og derfor jobber vi jo ekstra med det.

Hva tenker du om det som står i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver om stimulering av barns språk*? «Tidlig og god språkutvikling er en viktig del av barnehagens innhold. Kommunikasjon foregår i et vekselspill mellom å motta og tolke et budskap, og å selv være avsender av et budskap. Både den nonverbale og den verbale kommunikasjonen er viktig for å utvikle et godt muntlig språk. Å få varierte og rike erfaringer er avgjørende for å forstå begreper. Å samtale om opplevelser, tanker og følelser er nødvendig for utvikling og rikt språk. Tekst omfatter både skriftlige og muntlige fortellinger, poesi, sikt, rim, regler og sanger. Viktige sider ved kulturoverføringer er knyttet til kommunikasjon, språk og tekst». **Mener du at med de rammene som er gitt her, at barnehagen din klarer å nå målene i Rammeplanen? Du har jo vært inne på noe av dette tidligere i intervjuet også.** Vi har jo dette systemet med grønne tanker og glade barn da, som nå er innført i hele kommunen. Kjenner du til det»? Ja det gjør jeg for skolen ungene mine går på bruker også dette. «Mye av dette beskriver jo og setter ord på følelser, de grønne og de røde tankene, g det å sette ord på, det handler også om språk sant, det å kommunisere og klare å gi uttrykk for og snakke om følelser, det å sette ord på. Merka

veldig fort at ungene visste hva for eksempel sint var og glad og lei seg liksom. Glad og sint liksom som er motpolene. Barna vet forskjell på de begrepene. Det er uvant for dem å sette ord på hva skal jeg kalle det, slike mellombegreper, ja slike ord se ikke er så vant til å bruke da, øve seg på tålmodighet. [Kan du utdype litt mer?](#) Vi utvider ordforrådet deres på en måte ved å for eksempel, det er jo forskjellige ord for glad og man får synonymer for å være glad på et vis. Inspirert, fornøyd, energisk, avslappet, lettet, ubekymret osv. er ord som hører til under glade barn da. Et hav av ord liksom, og det er jo en del av det å utvide ordforrådet som vi snakket om tidligere. De skal gjennom dette lære å sette ord på følelsene Om vi da bruker glad, så prøver vi å lære dem alle ordene som kan høre til familien glad. Det har vært veldig bra å jobbe med det, det går jo veldig mye på reint språk, utviding av ordforråd og sånt. Poenget her er jo å kunne sette ord på følelser. Grønne tanker og røde tanker som altså er glade tanker eller sinte tanker. Og så håndtering av følelser da. Og da trenger man jo SPRÅK»! [Kan jeg få ta et bilde av det du snakker om etterpå.](#) Ja bare gjør det. Så har vi dette med måltidet da, ungene må for eksempel spørre etter kaviaren eller brunosten. Vi spør ikke om de vil ha det eller det på maten. Og har de problemer med å uttrykke seg så sier vi, er det leverposteien du mener? eller er det gulosten du vil ha? Vi setter ord på det de vil ha når de peker på altså. Ungene må liksom selv prøve å gjøre seg forstått? «Ja det må de, og vi hjelper de hvis de ikke klarer det. Og setter ord på. Vi setter hele tiden ord på ting. Vi sier ikke nå kan du ta på deg denne for eksempel. Vi sier at nå kan du ta på deg buksa. Vi er bevisst på måten vi bruker ordene på. Det har snakket mye på her. Hele tiden en bevisstgjøring hele tiden og holde det ved like på hva vi sier. Sette ord på.

[Diskuterer dere i barnehagen hva dere kan gjøre for å støtte barns språkutvikling?](#) Ja, vi har hele tiden noen ekstra som trenger litt ekstra hjelp og støtte, noen barns er litt seine og trenger litt mer sant. Vi har nå lånt tegnspråkbøker fra biblioteket og lastet ned en app. som er en slags tegn ordbok. Her er det en som trenger mer støtte så vi praktiserer tegn til tale. Så vi har jo begynt med støttende tegn da, tegn. Det er hele tiden noen som ja, vi følger jo med sant, her er det jo få unger og det er jo ikke lett å overse noen. Mye fokus. Vi får jo med oss alt i og med at gruppa ikke er så stor. Det er lett å følge med og det er stadig noe vi er nødt til å snakke om da. Det er hele tiden en språklig bevisstgjøring hos personalet. Han trenger litt mer sånn og, så vi vi tenke på det når det gjelder han og sånn og sånn.

[Når dere leser i barnehagen, er dere opptatt av å bruke dialogisk lesing om du har hørt om det?](#) Har ikke akkurat hørt begrepet, men om du sier hva det er så skal jeg svare. [Det er jo litt av det du snakket på i stad da, at du bruker en bok og lar barna aktivt ta del i å bruke den.](#) Ja jeg

synes nå det. Vi snakker jo mye om boka både før, underveis og etterpå. Jeg liker best å snakke om ting underveis, mens vi ser bilder eller mens vi er i det. Vi må jo skape rom så de kan komme med innspill da. At vi hele tiden har øyekontakt, rundt og ser om de har på hjertet liksom og, følge med og la de få komme til ordet da. Uten at det tar overhånd. Men det går.

Nå har du sagt litt om både formelle og uformelle leseaktiviteter. Har du noe mer å komme med om akkurat det? Du har forklart at du leser på morgen, etta og ved samling. Det sitter ikke langt inne å finne oss en bok. Det gjør ikke det for ungene heller altså, de finner det naturlig her altså og kan ta med boka opp i sofaen og kan kose seg med det. Jeg skjønner jo at du på forhånd er veldig glad i bøker og har en leseglede og bruker bøker ofte og skjønte også det på barneveilederen din at hun også var veldig glad i bøker og tenker at om voksne ikke er glade i å lese ville ting vært annerledes? Ja da kan det nok ofte bli veldig annerledes, men det kan jeg dessverre ikke si noe særlig om .

Har gjør dere i forhold til barnas foreldre når det gjelder leseaktiviteter som støtte for barns språk? Har dere noe samspill med foreldrene? Kan du gi eksempler i så fall? I fjor hadde vi høytlesing som tema få en foreldredag og med fokus på lesing. Plakaten vi lagde da henger fortsatt oppe som inspirasjon til foreldrene. Her inviterte vi til en foreldrekafe med høytlesing som fokus. Foreldrene skulle komme hit og lese for barna sine. Vi hadde masse bøker ute på forskjellige stasjoner og meningen var at de skulle finne bok sammen med sin unge og sitte sammen og lese den. Det var nå en veldig konkret oppfordring til foreldrene, men det var altså i fjor. Ellers har vi nok ikke hatt noe spesielt om det på møter eller foreldremøter og sånn altså. Vi har egentlig ikke hatt veldig fokus på foreldre der altså annet enn at vi har bøker tilgjengelig. Vi skriver gjerne på tavla da hva vi har lest om dagen i dag hva vi har lest eller sunget. Foreldrene kan da ta opp tråden senere.

Hva tenker du om Vygotskys teorier om den voksne som støttende stillas i dialog og samtale med barn? Og hvordan kan man være et støttende stillas? I arbeid med leseaktiviteter da. Det må jo være at man er interessert sjøl. Så må du ha bøker tilgjengelig. De må være framme og ikke gjemt i et skap. Det må være synlig, altså skriftspråk må være synlig. Det blir jo anbefalt sånn generelt at skriftspråket er framme. Det må være mange gode bøker å velge i. Vi må skjøne hva som er kvalitet. Så må man være en god rollemodell og vise glede over bøker, det er jo positivt og det smitter jo over på ungene når du er interessert i noe. Ja det er ofte slik at man leser en bok veldig mange ganger da. Det liker jo ungene. De liker å høre samme bok,

eventyr eller den samme sangen mange ganger. Så det er jo å støtte oppunder. Samtidig lese noe tilpasset alder. Veldig mye læring i bøker også. Ikke bare språk.

Hvordan kan leken spille en viktig rolle i arbeidet med leseaktiviteter? Har du noen tanker eller erfaringer om dette? Fortell. Ungene har jo for eksempel samlingsstund etter at vi har hatt samlingsstund. Der sitter dem og forteller eller leker det ut etter at de har fått inspirasjon. Ser det veldig ofte igjen i lek etterpå. Det gir også inspirasjon til fantasien. Vi har jo mange forskjellige bøker. Alt fra ren fantasi til bøker om aktuelle temaer i hverdagen og dagliglivet. Mye forskjellig som gir inspirasjon på forskjellige måter sant. Du kan i alle fall ved hjelp av alt dette være en inspirasjonskilde til lek.

Hvilken tanker har du om ulike faktorer som kan påvirke arbeidet med leseaktiviteter i språkstimuleringen, slik som årsplan, rammeplan og kommunale planer mm. Vi har organisert hverdagen vår slik at alle får minst en, gjerne to språkstunder hver dag i hverdagen sin. Vi bruker også navnet til barna flere steder. Det skriftlige språket må være synlig. Vi bruker også en del engelske ord på ting.

Er det tema som ikke har blitt nevnt i intervjuet, som du vil si noe omkring, i forhold til arbeid med leseaktiviteter som for barns språkutvikling? Hva er de største utfordringene her? Nei, nå begynner jeg å bli tom i hodet jeg nå.

Tusen takk for intervjuet. Det har vært utrolig spennende å høre det du har å fortelle og at du tok deg tid til dette. Bare hyggelig! Håper du blir her og spiser med oss før du går? Da får du se litt av det jeg har snakket på. Ja takk det vil jeg gjerne.

VEDLEGG NR. 4 – Transkribering Bjørk barnehage

Tusen takk for at jeg får gjennomføre dette intervjuet. I dette prosjektarbeidet er målet å finne ut hvordan man i barnehagen gjennom leseaktiviteter kan stimulere og støtte barns språkutvikling. Intervjuet er anonymt og jeg håper å få ærlige svar. Jeg er ikke ute etter svar som er «riktige», for de finnes ikke!

Under intervjuet vil jeg bruke lydopptak, og det som kommer fram i intervjuet vil jeg senere arbeide videre med og drøfte videre i prosjektrapporten min. Så vil alt bli slettet. Er det greit for deg? Det er helt greit for meg.

Kjønn, og jeg lurer på hvor gammel du er? Jeg er 31 år og som du ser dame. (Ler)

Hva slags stilling har du i barnehagen? Jeg er pedagogisk leder.

Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder i barnehagen? Hmmm, ja siden 2008 så da blir det jo, skal vi se, 10 år neste år da. Ja.

Hva er evt. din faglige fordypning, eller har du i etterkant tatt noen etterutdanning? Jeg hadde drama som faglig fordypning og så har jeg tatt 15 studiepoeng med veiledning senere.

Hvilken aldersgruppe arbeider du med nå? Nå jobber jeg med 3-6 år.

Hadde du noe om leseaktiviteter og barns språkutvikling a du tok utdannelsen din og kan du si noe om det? Om leseaktiviteter og barns språkutvikling? Ja. Må bare tenke, jeg hadde jo norsk og da leste vi, jo mye bøker så vi hadde vi sikkert noe om formidling men vi hadde ikke noe spesielt prosjekt eller oppgaver på dette temaet som gikk på det, det jeg kan huske nå. Nei. Heller ikke i drama hadde vi noe slikt det jeg husker nå.

Følte du at du hadde nok kompetanse om barns leseaktiviteter og språkutvikling da du startet å jobbe som pedagogisk leder? Og kan du si noe om det? Ehhh, jeg føler at jeg kunne og kan mye om barns språkutvikling og formidling er noe jeg har drevet med både med lesing og teater og drama. Jeg er jo også veldig interessert i litteratur også så det, så jeg følte at jeg hadde denne kompetansen, men man kan jo alltid bygge videre på det man har kunnskap om

fra førskolelærerutdanninga for å bli bedre da, men jeg følte ikke at det mangla noe da jeg startet å jobbe nei. Mye kommer jo også med erfaring når man kommer ut i jobb da.

Hva trives du best med av arbeidsoppgaver i barnehagen? eh, jeg liker veldig godt å lese bøker, jeg gjør det mye og jeg liker også ha samlingsstund jeg er forberedt til. Det liker jeg også veldig godt. Jeg liker også å være på tur med litt mindre grupper også, og være med i rollelek når vi er ute i skogen og sånn. Så det.. **Jeg hørte assistenten din fortalte i stad at dere skulle ha en framføring? Et rollespill fra en bok dere har jobbet med?** Ja det stemmer, det har vi jobba med. Jeg håper du blir med og ser på etterpå? **Ja det vil jeg veldig gjerne, tusen takk.**

Hva tenker du er din sterkeste side i møte med barn? Altså i forhold til språkutvikling og leseaktiviteter da? Ehm, jeg har jo jobbet en del med formidling da. Og at det kommer ganske naturlig for meg selv om det er første gang jeg leser en bok føler jeg at jeg kan gjøre det med innlevelse og sånn. Det var leseaktiviteter og barns språkutvikling? Ja, også det å kunne ta tak i ord, i teksten som jeg skjønner at de ikke skjønner og snakke litt rundt det og på den måten da gir barna bedre språkforståelse. **Jeg hørte jo at du gjorde det i stad når du leste, at du snakket rundt begreper, det er jo veldig viktig da.**

Men da kan jeg jo spørre deg da, hva legger du i begrepet leseaktiviteter da? Det første jeg tenker på er jo å sitte og lese en bok. Men det er jo mye mere som man kan gjøre utav arbeidet med en bok. Med å ja, jobbe med formingsaktiviteter, at de kan få lage ting, tegne og sånn. Vi har jo jobbet mye med Hakkebakke-skogen at de kan tegne bjørner og drive med rollespill, og vi har lagd sånn bakemester harepus kafe, som de leker veldig mye med og da leker de ofte handlingene i Hakkebakkeskog boka, så det blir jo, jeg tenker jo ikke på det som en leseaktivitet, men det er jo faktisk en videre arbeidsmåte utfra arbeid med bøker da.

Hva legger du i begrepet barns språkutvikling da? utviklinga da, fra babling og til at de prater sa, så, ja også alle de stegene det innebærer, ja det er jo barnas utvikling. Det er uvant å få sånne fagspørsmål. (Ler). **Ikke tenk på det da, det er jo bare til mitt private prosjektarbeid og som jeg sa når jeg startet, det er anonymt.** (Ped.leder ler igjen).

Kjenner du begrepet dialogisk lesing? Hva legger du i begrepet dialogisk lesing og er det noe dere praktiserer her i deres barnehage? Jeg kjenner ikke det begrepet, det gjør jeg ikke, men jeg kan tenke meg at det handler om det er å ha litt dialog med barn i leseaktiviteter, altså at man snakker med ungene om det man leser og utvider begrepsforståelsen deres. **Ja jeg så jo**

det i stad under observasjon at dere praktiserer det jo selv om du ikke kjenner direkte til begrepet.

Hva tenker du er den største utfordringen i arbeidet med å stimulere og støtte barns språkutvikling? Det viktigste, tenker jeg er tid nok da, til å være tilstede, det å kunne støtte hvert enkeltbarn, hjelpe barn til lek om de står fast, da lek er veldig viktig i forhold til språkutvikling, at barna får være med å leke og, at barna har noen å leke med. Ja det å hjelpe hvert enkelt barn, også de som ikke gjør så mye utav seg da, fordi i en barnegruppe er det veldig mange ulike behov og sånn da, og noen får her veldig mye oppmerksomhet mens andre kanskje får litt mindre oppmerksomhet og som da kunne trengt mer støtte da. Ja.

Hvordan synes du det er å arbeide med leseaktiviteter i barnehagen? Synes du det er lett eller vanskelig? Om du har noen situasjoner der du kan si noe om det hadde det vært fint. eh, nei vi, eh ungene er veldig interessert i å høre på bøker. Jeg synes det er ganske lett da, også, ja vi leser nesten, ja hvert måltid så leser vi en eller to bøker, og på ettermiddagen når barna er slitne så, ja hvis jeg setter med ned med en bok sammen med et barn da, så kommer det jo alltid flere til som vil høre på. Det kan være både inne og ute, så.. Om det er noe som er vanskelig? Hmm, det er jo litt forstyrrelser av og til da, men det er jo bare sånn det er da, nei jeg kan ikke si at jeg synes det er vanskelig nei.

Hvordan synes du at din barnehage arbeider med å støtte barns språkutvikling gjennom leseaktiviteter? Jeg skjønnte jo i stad at det er flere som har fokus på det og gjerne leser sammen med barna. Ja, det er veldig gode barneveiledere her, og jeg synes alle er veldig flinke. Vi har ikke noe sånn, eller vi har ikke snakket så mye om det da, hvordan man støtter barns språkutvikling altså gjennom å lese bøker men jeg føler det er noe vi gjør selv om vi ikke har rukket å prate så mye om det. Jeg skjønnte jo på enhetsleder da jeg snakket med henne for å få intervju, at dere hadde dette med lesing som fokusområde? Ja vi har sånn bok-prosjekt nå, vi har kjøpt inn en del bøker, og det er et ekstra fokus på det å bruke bøker og sånn. Jeg synes jo at vi jobber bra med, ja det er jo språkutvikling, men ikke bare gjennom det og lese bøker men, vi er der barna og er delaktig i leken og det synes jeg er veldig viktig da, for å støtte språkutvikling da. Jeg synes vi er flinke på det, men vi kunne jo sikkert vært enda flinkere på det, men jeg synes vi er gode.

Hva tenker du om det som står i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver om stimulering av barns språk*? «Tidlig og god språkutvikling er en viktig del av barnehagens innhold.

Kommunikasjon foregår i et vekselspill mellom å motta og tolke et budskap, og å selv være avsender av et budskap. Både den nonverbale og den verbale kommunikasjonen er viktig for å utvikle et godt muntlig språk. Å få varierte og rike erfaringer er avgjørende for å forstå begreper. Å samtale om opplevelser, tanker og følelser er nødvendig for utvikling og rikt språk. Tekst omfatter både skriftlige og muntlige fortellinger, poesi, sikt, rim, regler og sanger. Viktige sider ved kulturoverføringer er knyttet til kommunikasjon, språk og tekst». **Mener du at med de rammene som er gitt her, at barnehagen din klarer å nå målene i Rammeplanen? Føler du at du klarer å nå målene i rammeplanen?** Man blir jo ekstra bevisstgjort ved å lese rammeplanen da, det er jo det vi skal drive med. Men jeg synes vi gjør det jo, men det er jo bare at bevisstheten, ja når jeg snakket om språkstimulering i stad. Så handler det selvfølgelig om å få erfaring med ting, ikke sant. Vi som voksne får erfaring med det når vi jobber med det. Ha inn konkrete og det kunne vi sikkert blitt enda bedre på. Selv om vi har gjort det litt og i det siste. En av barneveilederne har startet sånn sykehuslek, tok på seg stetoskop og noen hvite skjorter som kunne være legefrakker og forskjellige andre legekonger da, for å utforske nye begreper. Gjennom lek da og at man tar inn konger så lærer barna mye, men det er klart vi kunne gjort det enda mer. Så er det poesi, rim og regler da, ja, men dikt bruker vi ikke så mye. Jeg er glad i dikt og kan et par utenat, men det kunne vi også sikkert brukt mere. Men det er ikke så mye kultur for å bruke dikt i barnehagen her. **Jeg hørte at dere sang i stad?** Ja sang bruker vi mye. Og eventyr og alle kan en del regler som vi bruker mye. Ja jeg synes vi klarer å følge opp det rammeplanen vil vi skal gjøre gjennom stimulering av barns språk. Jeg synes ikke jobbing med språkstimulering og sånn er det vanskeligste å følge opp fra rammeplanen. Jeg synes det er andre ting som er vanskeligere tenker jeg da, og det å få med seg alt liksom.

Hvordan tenker du at en situasjon som støtter barns språkutvikling kan være? Ja, at barnet får mulighet til å prate sjøl, og får tid til å reflektere over det som blir lest. Og at når man, har mulighet til å lese en bok flere ganger da, og at barna blir ordentlig godt kjent med den. Og at det er mange måter man kan jobbe med bøker på da. Gjennom lek og vi får jo ikke jobba dypt med mange bøker da, men velges oss ut enkelte som vi jobber ekstra med.

Men diskuterer dere i barnehagen hva dere kan gjøre for å støtte barns språkutvikling gjennom leseaktiviteter? Tar dere opp på personalmøter ol? Ehm, det er vel 2 eller 3 barneveiledere herfra som har vært med på sånn kurs om språkstimulering, eh og da hadde vi det på et personalmøte så de fikk videreformidla hva de hadde lært og vi fikk se en video som de viste og det var veldig fine samtaler om hva språkstimulering er da. Jeg har jobbet veldig mye tidligere på småbarnsavdeling da, hvor man ordsetter alt man gjør mye mer, man jo så klart

bli flinkere på å leke. Også ja, de må jo, hva skal jeg si være kreative og tenke mye mens de prater. Altså det er noe annet når de sitter rundt bordet og spør om melk ikke sant, at det, at de er mer aktive da når de bruker språket sitt i leken. Ja det er veldig viktig for språkutvikling.

Hvilke tanker har du om leseaktiviteter når det gjelder språkstimulering i forhold til organisering i barnehagen, for eksempel mener jeg da hvordan dagene er organisert i hverdagen. Det første jeg tenker på da er hverdagen da, at når vi sitter ved bordet og leser da, det er veldig koselig, men det er kanskje ikke så lett når man sitter 20 barn rundt ett bord ikke sant. Her sitter vi alltid ved 4 forskjellige bord. Og det gjør det jo lettere å få til fin lesestund da, med de barna som er, det jo måten vår og organisere dagen på som gjør det mulig da. Og ved å være nok folk på jobb er jo også viktig da, slik at det blir prioritert. Det er jo viktig å ha nok penger da, for å være nok folk.

Er det aktuelt i din barnehage å jobbe mer systematisk med barns språk og leseaktiviteter? Vi, altså, jeg synes vi jobber systematisk. På ene gruppa nå har de jo jobba lenge nå med en bok. Men hvor systematisk skal vi egentlig være i barnehagen? *Ler. Vi jobber i hvert fall med det da. Om vi oppdager at det er noe som fenger barna ekstra, så jobber vi ekstra mye med det, og bruker det i leken og, ja.

Hva tenker du at man kan gjøre når det gjelder kompetansen til personalet da, for å få til mer målrettet arbeid da, med for eksempel leseaktiviteter da, bruk av bildebøker, organisering eller annet? Ehmmm, det er jo å prate om det å få fram, eller bevisstgjøre det og få frem den kunnskapen vi egentlig har da. Tror ikke vi trenger mye eksternt sånn egentlig. Ved å prate ekstra om det i personalgruppa så vil vi komme langt. Ja!

Da lurer jeg på er det noen tema jeg ikke har prata om i intervjuet, som du kunne tenke deg å si noe om? Ehh, bare tenke litt. Kan jo si at vi jobber med Psykisk førstehjelpsprosjekt. Alle barnehagene i kommunen jobber med det. Og det er jo også noe vi hele tiden har med oss når vi leser bøker da. At vi drar inn det og snakker litt ekstra om følelser og sånn da. Og hva ungene da tenker da, og hva de i boka tenker og føler også. Vi har hengt de to prosjektene litt på hverandre da. Psykisk helse er jo veldig viktig. Og det å jobbe med dette psykisk førstehjelpsprosjekt øker jo barnas følelsesbevissthet. Det er røde tanker og grønne tanker, røde er liksom når de er redd eller sinte og hvordan de kan jobbe med seg selv for å få litt mindre røde tanker da. Og det samme med de grønne tanker da, som er å være glad og hvordan de kan jobbe for å få det bra. Barna er fortsatt ganske små så jeg tror det er lettere å jobbe med

det når de kommer opp i skolen, men nå begynner vi med det i barnehagen og så får de mer når de begynner på skolen.

Da er jeg ferdig jeg da og vil si tusen takk for intervjuet og at du stilte opp. Det var kjempefint at du ville stille opp. Og supert at jeg får se resultat av jobben deres med bokprosjektet dere har hatt. Bare hyggelig. Gøy å vise fram noe av det vi jobber med.

Så fikk jeg se Lisen får ikke sove. Boka med samme navn har de jobbet i lengre tid med, og en avdeling skulle nå ha rollespill og vise til de andre avdelingene. Først leste de boka. Så hadde avdelingen rollespill. Alle barna hadde vær sin rolle. En voksen spilte Lisen og barna spilte alle tingene som Lisen måtte ha i senga si for å sove. De var kjempeflinke og det var musestille i rommet.

VEDLEGG NR. 5 – Transkribering Lønn Barnehage

Tusen takk for at jeg får gjennomføre dette intervjuet. I dette prosjektarbeidet er målet å finne ut hvordan man i barnehagen gjennom leseaktiviteter kan stimulere og støtte barns språkutvikling. Intervjuet er anonymt og jeg håper å få ærlige svar. Jeg er ikke ute etter svar som er «riktige», for de finnes ikke!

Under intervjuet vil jeg bruke lydopptak, og det som kommer fram i intervjuet vil jeg senere arbeide videre med og drøfte videre i prosjektrapporten min. Så vil alt bli slettet. Er det greit for deg? Ja selvfølgelig, det går helt fint. Og om det hjelper deg i arbeidet ditt så er jo det bare flott.

Hva er alderen din, kjønn og stilling i barnehagen? Jeg heter da Kari og er da kvinne.(Ler) Er 44 år og er ped.leder.

Hvor lenge har du jobbet som ped.leder eller barnehagelærer? Har jobba i, la meg tenke, 16 år nå. Ja rundt 15-16 år».

Hva er eventuelt din faglige fordypning, og har du i etterkant av utdanningen din tatt noen etterutdanning? Ja, jeg hadde fordypning i organisasjon og ledelse. Og så har jeg tatt veiledning da. Men det er det jeg har tatt av typen etterutdanning. Ellers er det jo litt forskjellig kurs og sånn, men det blir liksom litt småtteri da.

Hvilken aldersgruppe arbeider du med nå? Jeg jobber med aldersgruppen 4 til 6.

Hadde du noe om leseaktiviteter og barns språkutvikling da du tok utdannelsen din? Og kan du si noe om det? Ja det hadde jeg helt sikkert. Men konkret når og hvor og hva det var det husker jeg ikke. Men hadde mye av det i praksis. Der hadde vi ei oppgave som gikk på språkutvikling og forskjellige leseaktiviteter.

Følte du at du hadde nok kompetanse om barna leseaktiviteter og språkutvikling da du startet å jobbe som pedagogisk leder? Nei, det tror jeg ikke jeg hadde nei. Når jeg ser tilbake ser jeg at det er mye som har kommet med åra, og med erfaring ikke minst. Så når jeg ser tilbake så kan det hende jeg synes jeg hadde det da, men nå ser jeg jo at jeg hadde nok ikke det. Kanskje

litt mer sånn teoretisk kunnskap, men i praksis så får du jo veldig mye med å jobbe, og jo mer du jobber liksom, jo mer erfaring får du. Altså med flere år på baken så kommer kompetansen.

Hva trives du best med av arbeidsoppgavene du har i barnehagen? Ehm, jeg trives veldig godt med å ha opplegg sammen med ungen, ehm, det gjør jeg. Førskolegruppa enten i lek eller organiserte grupper, små grupper der jeg kan observere. Observere lek, eller generelt sett være med ungene da. Å være i lag med dem og føle at du kan gi dem noe. Gi dem ett eller annet av deg sjøl. Det trives jeg best med.

Hva tenker du er din sterkeste side i møte med og i arbeid med barn? Da i forhold til barns språkutvikling? Jeg tror at det sterkeste er at jeg tar meg tid til å prate med ungene i det daglige og hvis de kommer til meg da, så gir jeg dem alltid et svar på ting dem lurer på, så, jeg er veldig glad i å fortelle enten det er med konkreter eller det er med ei tavle, eller med ei bok, eller bare dikte opp ei fortelling. Jeg er liksom glad, glad i å prate da vet du. (Ler). Jeg prater, prater og prater. Men det å gi tid av seg sjøl til hver enkelt unge, ta dem på alvor. Svare dem ordentlig liksom. Ikke føyse dem vekk med spør noen andre eller sånn da. Viktig at man tar seg tid til å snakke med dem når de vil snakke mener jeg. Anerkjennelse! Anerkjennelse er viktig mener jeg og det gjør noe med barna i hverdagen deres. De føler seg sett. Det er kjempeviktig vil jeg si.

Hva tenker du er din sterkeste side i forhold til lesing og leseaktiviteter for barna i barnehagen da? Det går litt på det samme da, at det, for det første at du tar deg tid til å lese når deg vil, fordi de er veldig ivrige på å bli lest og fortalt for. At du faktisk kan bruke, det er vinn-vinn situasjon for å si det sånn, at man kan ta opp ei bok for eksempel ved bordet og lese for barna i stedet for at det kanskje kan bli veldig urolig da. Da kan du faktisk bruke den tida til å lese for ungene. MMM. Eller fortelle ei historie.

Hva legger du i begrepet leseaktiviteter for barn? Har du noen eksempler? Ja det er, ehmm, leseaktiviteter er tenker jeg egentlig er mange forskjellige ting. For det første er det å lese ei bok eller lese ei fortelling som er oppdiktet, eller en myte-altså for eksempel hvorfor snøklokkene er hvite, ja altså myter, og jeg tenker det er en dramatisering som den jeg tok i stad, den med påskeharen som jeg da dramatiserte ved hjelp av konkreter og det er jo også en type fortelling eller lesing til unger da. Og bildefortellinger der man kan forklare, snakke og drøfte med ungene samtidig er jo også en type lesing eller fortelling. Ehmm, så er det jo å dikte egne fortellinger da, og som ungene kan kjenne seg igjen sjøl i, eller å lese på storskjermen,

eller ha bilder på skjermen mens du leser. Barna sjøl kan jo også lage historier, så det er egentlig veldig, veldig mange ting som går under den lesebiten da.

Kjenner du begrepet dialogisk lesing? Hva legger du i begrepet? Kjenner det egentlig ikke men dialogisk lesing må jo være at du leser og har kontakt med ungene? **Ja, men kan du si hva du legger i begrepet?** Ja er vel på en måte i en dialog når ungene og når ungene kommer med spørsmål, så må du faktisk stoppe opp og svare eller bekrefte det de sier eller, ja de vil jo ofte bryte inn med egne opplevde ting og sånne ting. Så akkurat uttrykket bruker jeg ikke da, men jeg veit jo hva som ligger i det på en måte. **Praktiserer dere dette i barnehagen?** Ja det gjør vi jo, som med den siste historien du hørte i stad når vi leste så ble de jo en dialog, og når det nærmer seg slutten så: kan du tegne det eller, ja det vart litt sånn samtale hvor ungene får drøfte litt og, bestemme litt og, og så ser vi hvor det ender tilslutt på et vis, ja-a.

Hvordan synes du at din barnehage arbeider med å støtte barns språkutvikling gjennom leseaktiviteter da? Jeg synes at vi jobber bra med det. Det har vi jo får bekreftelse på både fra PPT og de andre som er her. Fordi vi har jo noen unger med språklige vansker, så vi har jo språkgrupper. To dager i uka har vi språkgrupper fast der vi rullerer med personalet. Vi leser jo en del, vi har mye typer språk, ja fortellinger med konkrete og det å ha med seg ting og sånn i nesten, ja nesten hver samlingsstund der en har med seg, og ja jeg tenker språk er jo alt. Prate med ungene, få dem til å fortelle om hva de har gjort i helga og alt går jo egentlig på det. **Den aktiviteten du hadde i stad med førskolegruppa i stad likte jeg. Den var kjempefin. Fortell meg mer om den.** Ja, det er en del av snakkepakken, og det er jo uendelig hva du kan bruke den og disse her konkretene til. Altså jeg fikk jo ikke tid til halvparten av det jeg egentlig hadde tenkt da, men dette her med begrep, altså at man kan innlære, ja nå ble dette litt sånn skole prega, men du kan jo bruke det i hverdagen også ikke sant. Kan ta fram disse her brikkene og sitte å leke med dem og, men her ble det jo en slags dialog da. Veit dere hva en frukt er? veit dere hva et kjøretøy er?, og så kan du jo trekke inn det her med farger og antall, det å ta imot beskjeder og, ja det er egentlig uendelige muligheter. En frukt hva er det? Så sånne ting liker jeg veldig godt å drive med altså».

Hvordan er personalets kompetanse og vektlegging i det daglige i forhold til leseaktiviteter som kan stimulere barns språk? Kan du utdype det for meg hva du mener om det? Ja nei, nå er det jo slik her at vi har to som har utdanning og to som ikke har det da på denne avdelingen. Jeg ser jo at jeg, vi må veilede litt. I forhold til hva jeg synes og den andre ped. lederen synes er viktig så er det jo dette med språkgrupper og vi har hatt en dialog på det med assistentene

og de synes det er greit å kjøre språkgrupper også. Men da har jo jeg på en måte veiledet dem litt om hva som er lurt å bruke da, av aktiviteter og konkreter og sånn. Jeg har hatt med meg bøker for eksempel fra hjemme som er passende og brettspill kan de jo bruke og, det har gått veldig fint. Jeg merker også at de blir mer observante etter hvert om hva de ser etter. At de kan sjå at han er ikke så veldig god til å flytte på brettet eller at han ikke har fått koda av terningen og, jeg synes den observasjonen de gjør gå veldig bra da. Men man merker jo på enkelte ting, at man merker at de ikke har faglig utdanning da.

Hva tenker du omkring det som står i *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver om stimulering av barns språk og om bruk av bøker og leseaktiviteter i barnehagen?* «Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til å skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesing, fortelling, sang og samtale, og være seg bevisst hvilke etiske, estetiske og kulturelle verdier som formidles. Og la barna bli kjent med bøker, sanger, bilder, media mm». Klarer barnehagen med de rammene som er å følge opp dette arbeidet i det daglige? Hvordan føler du at barnehagen din når dette målet i Rammeplanen? Jeg synes vi jobber bra med språk her. Nå vet ikke jeg hvordan de jobber med det på de andre avdelingene. Men her på stor -barn siden synes jeg vi jobber veldig bra med det. Jeg føler at her har vi satt det inn i et system. Også tenker jeg at det som er viktig da, er jo at punkt en vi må være her for ungene, altså vi kan ikke være opptatt av andre ting, praktiske ting, altså vi må, ja når ungene er her, må vi være her for ungene. Vi må møte dem når de kommer for å prate med oss, Vi må sjå de liksom, ja det er jo sånn at alle folk vil bli sett, ja blir sett for den man er. Det er jo også viktig i forhold til leken også at vi jobber med språket. For hvis du ikke har et språk, ja da kan du heller ikke ha en dialog eller kommunisere med andre unger, så da blir du lett utafør. Det har vi jo sett eksempel på her. Nå har vi jobba med språk på en av ungene våre og nå ser vi at han har funnet en bestevenn nå da, ja han sier i alle fall at det er bestevennen sin. Så det er noe med det at man tar seg tid til å prate, altså først i det daglige, altså i rutinesituasjoner, snakke med ungene, gjenta det de sier. Hvis de sier ting på feil måte så gjentar du bare det de sier på den riktige måten, ikke korrigerer dem, men på en måte sjå dem da, når de snakker til deg for det første. Og så kan en jo bruke alt som er rundt seg til å snakke om egentlig. Bilder, ting, bøker, førskolegruppe, samlingsstund, du kan liksom dra inn alt. Du kan leke, du kan ha Kims lek, det er uendelig. Og jeg føler egentlig, jeg tror vi er ganske sånn allsidige. Ikke minst synge da. Sang og rim og regler. Så vi må gjøre ungene nysgjerrige ja, sånne ting som vi henger opp. Vi har hengt opp masse sanger og når barna er nysgjerrige og vil vite hva står på dem kan vi jo synge den ane ikke sant. Hvorfor henger det katt og hatt der, hva er dette for noe og jeg sier

det igjen, at vi møter dem der de er. At vi bekrefter det de spør om og ser dem. Jeg synes det er så viktig å se ungene. Og det er også viktig i forhold til språk. Vi er her for ungene, det må vi huske på, at vi ikke er her for oss sjøl, at vi er her for ungene og det er jobben vår. Og sånn jeg oppfatter oss så synes jeg at vi jobber bra med språkutvikling og kommunikasjon da.

Nå har jo du egentlig svart på mange av mine spørsmål her, fordi spørsmåla går jo litt inn i hverandre. Ja sånn er det når man prater og prater og brenner for noe vet du. Det er jo helt greit det da, man får jo da en helhet og det er jo fint da.

Diskuterer dere i barnehagen hva dere kan gjøre for å støtte barns språkutvikling gjennom leseaktiviteter? Hvordan har dere gjort dette? Hva tar dere opp? Fortell. Ja det har vi snakka en del om fordi at vi har og har hatt unger som vi ikke forstår. Vi skjønner ikke hva de sier. Så vi har prata mye om hva vi skal gjøre. Vi har hengt opp tips til språkgruppe- Hva kan du gjøre? Språkleker, prat mest mulig med ungene, spill forskjellige spill. Vi er jo forskjellige vi i personalet også. Hva er våre egenskaper og hva liker vi best å gjøre? Og tar man fram et brettspill så har du jo masse ting å øve på der altså, begreper, telling, farger, vente på tur å, og den kommunikasjonen som både er mellom den voksne og ungene og også ungene imellom når de spiller spill. MM.

Hva tenker du om uformelle, altså ikke planlagte spontane leseaktiviteter som kan støtte barna språkutvikling? Forekommer det i barnehagen? Har du eksempler på slike situasjoner? Fortell. Det er jo for eksempel at barn kommer og sier at kan du lese ei bok? Det er nå slik i en travel hverdag at det hender man må si nei innimellom fordi det passer ikke inn der og da, det er veldig synd, men at der er, ja det spontane er jo også det som foregår i leken da. Og vi gir jo gi rom for lek, og det er kanskje der ungene lærer mest språk. Vi prøver å legge til rette for at de skal kunne drive på lengst mulig i lek, ja med rollelek og være i lek med andre for å få det uformelle inn. Men ellers er det jo i rutinesituasjoner at vi prater mest mulig med ungene og det er jo sånn ungene lærer, det å høre andre snakke. Jeg kjenner jeg er veldig glad for at du drar inn mye lek i hverdagen da, og at det er det ungene lærer av. Ja det er jo der det skjer egentlig, og det er jo det du kanskje glemmer litt da, og det er dessverre slik at de som har problemer med språket også har problemer i leken. Og det har vi jo sett her at, at vi har jo en, ja som, ja han detter ut da når språket ikke er på plass da, og det er jo ingen og snakke med for de andre skjønner han jo ikke, og da detter han ut av leken da. Det er om å gjøre å pøse på med språk altså, for å få den unge til å snakke, slik at han kan få kommet inn i leken, for leken er

jo så ubeskrivelig viktig. Den er ALT den! Når du detter ut av leken så går du glipp av så mye. Jeg tenker da venner og sosialt, språk, ja det meste.

Hva gjør dere i forhold til barns foreldre når det gjelder leseaktiviteter som støtte for barns språk? Har dere noen dialog på dette? Kan du fortelle om dette eller komme med eksempler om du har noen? Vi har jo en dialog, men det er mest om det er noe da, altså foreldre vil jo gjerne vite hvordan det er og de har jo som regel en liten tanke hjemme også, og da kommer de ofte til oss da, særlig hvis det er noen lyder som mangler. For eksempel om «R»lyden mangler. Og de spør hva tenker dere rundt det? Så kan vi si at vi jobber med det, eller at vi kan kontakte for eksempel logoped om de ønsker. Det er viktig at vi har et tett samarbeid med foreldre om språk, og de som det er noe med, der imøtekommer vi behovet til foreldrene. Men vi har jo en dialog med foreldrene at alle får bli med på språkgrupper og ikke bare de som sliter med noe. Alle ungene er med uansett da, språkgruppe er jo egentlig så mye mer enn bare språket. Det er begreper og lære å spille spill, og det er å lytte og, ikke sant, det er kommunikasjon, konsentrasjon, så det er så mange ting vi øver på. Det er ikke bare språk. Ei språkgruppe er ikke et sted hvor du sitter og lærer ord. Det er så vanvittig mange andre ting. Telling, farger, og størrelser, større og mindre, så det er liksom egentlig helt enormt, så jeg føler at foreldrene er, ja nå har vi jo noen som har problemer med språket, og der blir det jo litt tettere i forhold til PPT og sånne ting men det er en viktig del i foreldresamtalen da. Det med språk. Enten er det bra, at det er ikke noe problem, at ungen kommuniserer og tør å komme å si fra og sånn, sånn som han jeg fortalte om i stad, så er det jo ei kjempeutfordring når det kommer til språk. Igjen fordi det kan gå utover leken. Hver unge er unik da, og det er veldig individuelt. Han jeg snakka på i stad da som har problemer med språk, har ikke problemer med det sosiale. Men en annen her hadde et kjempeproblem, men nå går det bedre. Så det er egentlig bare å jobbe intenst med å få ting på plass da. Så sjøl om man har PPT inn i bilde så er det jo barnehagen som får og har den største jobben. Eller ja det er vi som har jobben! 95 prosent har vi og PPT resten. De veileder da oss og vi jobber med det videre inn i det daglige. Så foreldrene er med altså. Du merker at de fleste er engasjerte og er med altså. De er interessert i språket til ungene sine. Men om alle veit hvor viktig det er i forhold til leken, ja det er jeg litt usikker på. Men vi prøver jo å forklare at det er veldig viktig altså i forhold til leken og det sosiale.

Føler du at du har behov for mer kompetanse eller etterutdannelse når det gjelder leseaktiviteter som støtte for barns språkutvikling? Ja jeg er en sånn som hele tiden vil ha påfyll uansett da, jeg føler jo aldri at jeg er ferdig utlært. Det er jo et godt uttrykk som sier:

Når du tror du er ferdig utlært så er du ikke utlært men ferdig. Jeg tenker at den dagen jeg ikke føler behov for mer, da kan jeg like gjerne pensjonere meg. Jeg tenker at jeg alltid vil ha påfyll. Det er utvikling hele tiden, og jeg synes det er viktig å oppdatere seg på hva vi i barnehagen skal og de oppgavene vi har. Vi skal presentere alfabetet for ungene, og det har jo endra seg. Det blir jo mer og mer krav da i forhold til hva vi skal presentere for førskolebarna. Så jeg vil gjerne ha mer kompetanse. MEN jeg føler jo også at jeg sitter med veldig mye kompetanse da. Men jeg er jo JA til alt som heter kurs og sånn for kompetanseheving da. Der har du meg da! Men føler jo at jeg aldri blir utlært, ingen er jo helt utlært.

[Hva tenker du om Vygotskys teorier om voksne som støttende stillas i dialog og samtale med barn? Og hvordan kan man være et støttende stillas i forhold til arbeidet med leseaktiviteter i språkstimuleringen? Gi gjerne eksempler om du har.](#) Det er jo kjempeviktig! At vi på en måte, ja nå tenker jeg jo særlig på han som vi ikke forstår. Og som snakker og har en masse feil, altså lyder som andre barns også hører. Der er det jo kjempeviktig at vi på en måte støtter han ved å både presentere de bokstavene som er riktige men også samtidig støtte slik at andre ikke, altså ikke kan påpeke at han ikke kan snakke eller at han blir ertet fordi han for eksempel ikke kan «R» lyden for eksempel. Du kan ikke si «R» du. Vi skal være tilstede og støtte opp i det i det som er bra. Vi skal støtte oppunder det som er positivt og oppmuntre ungene til å prøve for det kan jo skje at en unge vegrer seg for å snakke, fordi han veit at han ikke kan orda. Det er kjempeviktig, ja superviktig at vi voksne og igjen at vi er der, og er der for ungene. Vi skal være der når ting skjer. Vi må liksom ha litt øyer i nakken slik at vi kan følge med.

[Du har fortalt meg at leken spiller en viktig rolle i arbeidet med leseaktiviteter og språkstimulering. Har du flere erfaringer eller eksempler på dette? Om språket i leken?](#) Altså det er en arena der alt skjer og nesten alt innlæres altså, det er liksom alt fra å bare vente på din tur, eller ta en rolle, eh, vente, det er jo ubegrenset med ting du gjør i leken. Og den er kjempeviktig! Men et eksempel på, altså bare det å sitte å småprate mens du bygger for eksempel, du forteller andre hva du bygger, hva slags farger du bygger med, hva du skal bygge og hva det skal bli, hva ble det? Ble det det du skulle bygge eller ble det noe annet? Eller når du tegner. Leken er overalt altså. Om de leker legokonstruksjoner eller i rollelek med dukker er jo ungene hele tiden i kommunikasjon med andre da. Enten det er kommunikasjon med en voksen eller med andre barn. Og ja, du trekker liksom inn alt, det å lytte, det er setningsproduksjon, ordene du bruker, ja altså du bygger liksom på språket ditt hele tiden mens du leker. Så og det å kommunisere med andre veit vi jo at er viktig livet ut egentlig. Så det å få en god måte å kommunisere på er jo kjempeviktig!.

Hvilke tanker har du omkring leseaktiviteter i språkstimuleringen i forhold til organiseringen i barnehagen? For eksempel hvordan dagene er organisert? Nei jeg tenker at vi får til det. Jeg synes at vi får det til. Det er liksom noe med å bare bestemme det, at vi skal gjøre det. Alt er jo egentlig prioritering da. Prøver å putte inn for eksempel når de sitter og eter. Ja da kan du lese ei bok om ungene ønsker det. Og det snakka vi på før at det ønsker de ofte. Og det med at de må sitte og lytte også er jo fin språktrening. Samme med språkgruppe og lek. Det du legger til rette, det er en prioritering fra oss da. Hva vi velger å bruke tid på. Jeg synes at vi får til det vi vil. Det er en grei holdning.

Hva tenker du om ulike faktorer som kan virke inn på arbeid med leseaktiviteter og språkutvikling da, slik som årsplaner, kommunale planer, rammeplan osv.? Nei det er jo det at det, jeg synes det er litt synd med de tinga vi er pålagt da. Hvis en får tid til å ha leken så er det like viktig som språkgruppene på en måte. For alle trenger jo egentlig språk uansett om du er god eller har utfordringer i språket. Jeg tenker at selv om det er gitt føringer både gjennom rammeplan og årsplaner så er det enkelte ting du bare må få til, og noen ting er vanskeligere å få til enn andre. Både i forhold til hvor mange ansatte vi er og hvor mange barn det er. Vi følger jo med i rammeplan da. Det står jo i alle slags planer at vi skal jobbe med språk og det er jo helt naturlig at vi setter av tid og jobber med det. Ekstra viktig mener jeg er særlig når du har noen som trenger ekstra oppfølging da. Da blir det jo litt mer jobbing på akkurat det, det ser jeg jo. Nå har vi som jeg sa minst 2 språkgrupper i uka. Man må bare ta seg tid og velge hva man vil prioritere. Vi jobber jo med og i smågrupper. Som også er kjempeviktig synes jeg i forhold til at alle skal kunne bli hørt og sett. Og da har vi mulighet til å sette sammen gode lekegrupper da. Får vi gode lekegrupper får vi en dominoeffekt da, eller en sirkel, der vi får de delt opp og får litt ro. Vi følger jo alle slags kommunale planer. Det er jo ingen som på en måte, ja og i årsplanen står det jo også om leken og at vi skal jobbe med språk, så det er jo helt naturlig at det blir jobba med det. Og i Rammeplan så har vi jo fagområdene vi skal jobbe med da, som er delt opp i månedene i året. Vi sikrer oss at vi får fulgt opp de krava som er satt gjennom fagområdene da.

Hva tenker du at du kan gjøre når det gjelder kompetansen til personalet da, for å få til et mer målrettet arbeid med leseaktiviteter i språkstimuleringen? Organisering, annet? Jeg tenker jo at om det finnes kursing og sånn så er det jo veldig fint å utdanne dem. Det er jo det beste at man får faglig kompetanse. Flere her på huset tar nå en fagarbeiderutdanning. Det er stor

forskjell på det å være utdannet og ikke være utdannet synes jeg. Særlig når det kommer til pedagog. Men selvfølgelig er det veldig fint å kunne sende dem på kurs om akkurat dette temaet. Og jeg tenker at man må bruke litt personalmøte da på det og veiledning på avdelingsmøtene. At vi sier noe om hvordan vi bruker å jobbe og at det er veldig fint at de prøver på det eller det. Ja at vi rett og slett lærer dem litt da i forhold til hva vi ønsker og hva som er lurt å gjøre i ulike situasjoner da og ikke minst hva som IKKE er lurt å gjøre da. Bekrefte og anerkjenne dem når de gjør noe bra og jeg kan vise dem også. At de kan se på oss og det vi gjør og at de ser på oss som rollemodeller, og som barnehagelærere må vi synliggjøre også at vi jobber med språk i det daglige og la de andre ta etter hvordan vi gjør det. Hvordan gjør Kari det når hun leser ei bok? Jo hun viser bildet utenpå, ja det var lurt, ja vi altså være gode rollemodeller da.

Er det noe tema jeg ikke har snakket på som du vil si noe om? I forhold til alt vi har snakket om til nå? Jeg tenker at det, når jeg tenker på leseaktiviteter så er det ofte et en tenker på lesing og fortelling og sånn. Men det er så mye mer. Man må jo også tenke på at rim, regler og sang er en viktig kilde til språkstimulering. Det samme med høytlesing, samtaler og god kommunikasjon tenker jeg. Og vi har mange fine spill. Alt dette går jo under språk. Språk er jo egentlig ALT. Men tenker ikke egentlig at vi setter oss ned og jobber med språk. Vi jobber jo mer eller mindre med det hele tiden. Når du roper på ungene og har gravd opp et insekt borti der, da sitter du med språklæring sånn egentlig. Oi, den hadde mange bein og den var kjempelang og grønn ikke sant, så det er hele tiden språk. Det jeg vil si tilslutt er at det er lurt å bruke seg selv tenker jeg.

Tusen takk for intervjuet, og for at du tok deg tid til dette. Det har vært flott å høre på hva du har å si, og du er tydelig en engasjert ped.leder.

VEDLEGG NR. 6 – Observasjonsguide

Er lesingen planlagt eller ikke planlagt (spontan)? Hvis planlagt, hvor ofte og hvor lenge?	
Hvordan er samspillet mellom den som leser og barna?	
Hva karakteriserer dette samspillet? Stemme, kroppsspråk, bevegelse eller annet?	
Ved høytlesing - notere hva den som leser gjør for å engasjere barna.	
Ved høytlesing - notere hvordan den som leser kommuniserer med barna. Direkte? Indirekte?	
Notere begreper som blir trukket fram av den voksne og av barna.	
Registrere eventuelle forskjeller mellom assistent og ped.leder.	
Hva gjør den som leser om barnet avbryter og spør om noe som ikke har med boka å gjøre? Om det har med boka å gjøre?	
Hvordan samtaler den voksne med barna? Spørsmål? Andre typer replikker?	
Er det noen av barna som gjenkjenner det som leses? Hvem? Hvor?	
Er det nytt og ukjent stoff? For hvem? For hvor mange?	

Hvilken holdning har den voksne til det som leses? Til barna? (Positivt? Negativt? Likegyldig? Engasjert? Osv.)	
Hva slags kunnskap om lesing for barn har den som leser? [(Spør vedkommende)	
Hvor foregår lesingen? I hva slags miljø?	
Hvor lenge foregår leseøkten?	
Hvordan avsluttes leseøkten? Er det en samtale i etterkant?	
Hva skjer etter leseøkta, er det lagt opp til leseaktiviteter?	
Får du inntrykk av at boka skal følges opp på noen måte? Bearbeides i etterkant, tas opp på nytt eller liknende?	
Stiller leseren spørsmål til barna før, under og/eller etter lesing? Hva slags typer spørsmål?	

VEDLEGG NR. 7 – Observasjonsguide Hassel Barnehage

Pedagogisk leder i blått og assistent i grønt. Min tekst i svart.

<p>Er lesingen planlagt eller ikke planlagt (spontan)? Hvis planlagt, hvor ofte og hvor lenge? Har mange fine bøker i aktuelle tema. Byttekasser fra biblioteket</p>	<p>Planlagt lesing i samlingsstund. Hun sier at de leser ofte. Tidligvakt ordner mat. De to andre har hver sin samlingsstund. Denne samlingsstunden er planlagt for meg. Planlagt lesing i samlingsstund. Sier også at de leser flere ganger ild. av dagen. Hun leser et eventyr. Sier at de bruker mye eventyr.</p>
<p>Hvordan er samspillet mellom den som leser og barna?</p>	<p>Bra kommunikasjon. Ped.leder spør og ungene svarer og snakker med henne. De konstanterer hva som skjer i boka og de stiller spørsmål som ped.leder svarer på. Kommunikasjonen er bra. assistenten samtaler bra med ungene.</p>
<p>Hva karakteriserer dette samspillet? Stemme, kroppsspråk, bevegelse eller annet?</p>	<p>Bruker kun stemmen. Ingen kroppsspråk eller bevegelser. Assistenten bruker bevegelse og stemme.</p>
<p>Ved høytlesing-noter hva den som leser gjør for å engasjere barna</p>	<p>Hun bruker både direkte kommunikasjon som er samtaler og indirekte som at hun leser. Samtalen er god her. Assistenten tilpasser seg barna hele tiden.</p>
<p>Ved høytlesing-noter hvordan den som leser kommuniserer med barna. Direkte? Indirekte?</p>	<p>Flere begreper trekkes fram. Kilo, forskjellige grønnsaker, frukter, land, middager, lei seg. Samtaler om mange ting fra boka. 3 bukker, seter, bro, troll mm.</p>
<p>Noter begreper som blir trukket fram av den voksne og barna</p>	<p>Flere begreper trekkes fram. Kilo, forskjellige grønnskaler, frukter, land,</p>

	<p>middager, lei seg, samtaler om flere ting fra boka.</p> <p>3 bukker, seter, troll mm.</p>
<p>Registrere eventuelle forskjeller mellom assistent og ped.leder.</p>	<p>Ser at barna blir mer engasjerte når man bruker gester, slik som litt bevegelse kontra bare stemmen. Assistenten bruker også bevegelser noe ped.leder ikke gjør. Assistent tar også mer på barna, nærkontakt. Jeg synes assistenten har et «varmere» forhold til barna. Men det kan jo være at hun har mer tid med ungene. Begge bruker åpne spørsmål; Hva synes du vi skal gjøre nå? Hva tror du vil skje? Og også lukkede spørsmål som Har du vært i butikken?</p>
<p>Hva gjør den som leser om barnet avbryter og spør om noe som ikke har med boka å gjøre? Om det har med boka å gjøre?</p>	<p>Ped.leder svarer og snakker litt rundt det barnet spør om og fortsetter å lese. Assistenten smiler og samtaler med barnet om det det har på hjertet. Hun sier heller det enn å skynde seg ferdig med boka.</p>
<p>Hvordan samtaler den voksne med barna? Spørsmål?</p>	<p>Hva er en banan? Hvilket flagg tilhører dette? Er hun blid eller sur? Hva tror du de skal ha til middag? Assistenten stiller spørsmål om bukkene bruse. Barna svarer.</p>
<p>Er det noen av barna som gjenkjenner det som leses? Hvem? Hvor? Gruppen med de største barna 4-6 år.</p>	<p>Alle kjenner igjen boka. De er kjappa på å si hva som skal skje og hvordan. ALLE kjenner bukkene bruse! Alle er veldig engasjert og forteller i munnen på hverandre.</p>
<p>Er det nytt og ukjent stoff? For hvem? For hvor mange?</p>	
<p>Hvilken holdning har den voksne til det som leses? Til barna? (Positivt? Negativt? Likegyldig? Engasjert? Osv.)</p>	<p>Positiv holdning. Ønsker meg mer innlevelse og engasjement. Veldig positiv. Veldig glad. Med bevegelser blir det et bra engasjement, og ungene er engasjerte også.</p>

Hva slags kunnskap om lesing for barn har den som leser? [(Spør vedkommende)	Mange års erfaring sier ped.leder. 15 år i barnehage og med egne barn.
Hvor foregår lesingen? I hva slags miljø?	Ped.leder sitter i sofaen med barna rundt seg. Bruker også sofaen.
Hvor lenge foregår leseøkten?	Ca. 20 min. Ca. 20. min.
Hvordan avsluttes leseøkten? Er det en samtale i etterkant?	Ungene blir sent rett i lek etter boken. Rett og slett for at de minste barna skulle på tur og jeg skulle ha samtale med ped.leder. De skal ut på tur etter leseøkten.
Hva skjer etter leseøkta, er det lagt opp til leseaktiviteter?	Ingen aktiviteter lagt opp etter lesing denne dagen.
Får du inntrykk av at boka skal følges opp på noen måte? Bearbeides i etterkant, tas opp på nytt eller lignende?	Dette er en tilfeldig valgt bok som er planlagt lest for meg under observasjonen i dag. Assistenten ville lese et eventyr de kjente veldig godt. Hun sier de har startet å jobbe med dramatisering av bukkene bruse og at ungene synes det er kjempegøy.
Stiller leseren spørsmål til barna før, under og/eller etter lesing? Hva slags typer spørsmål?	Husker dere hva boka handler om? Hva ser dere her? Hva gjør hun her? Hva tror dere at faren gjør her? Hvem har vi lest om? Assistenten stiller spørsmål gjennom hele lesingen.

VEDLEGG NR. 8 – Observasjon Bjørk Barnehage

Pedagogisk leder i blått og assistent i grønt. Min tekst i svart.

<p>Er lesingen planlagt eller ikke planlagt (spontan)? Hvis planlagt, hvor ofte og hvor lenge?</p>	<p>Pedagogisk leder tok dette på sparket. (visste jeg skulle komme denne dagen) Leser en ekstra økt for meg etter at assistent har lest. Leser «Lille snø». Planlagt leseaktivitet med 3 barna. Leser «Pulverheksa lager bursdagsfest». Denne økta er ikke planlagt. Tar det på</p>
<p>Hvordan er samspillet mellom den som leser og barna?</p>	<p>Snakker ikke om boka før hun starter å lese. Bare sier hva den heter. «Lille snø» og viser framsiden. Veldig godt samspill. Assistenten forteller hva de skal gjøre og presenterer meg og hvorfor jeg sitter der.</p>
<p>Hva karakteriserer dette samspillet? Stemme, kroppsspråk, bevegelse eller annet?</p>	<p>Bruker stemmen, ingen mimikk, kroppsspråk eller bevegelse. Bra stemmebruk, ellers ingen kroppsspråk eller bevegelse. Synger en sang som står i boka.</p>
<p>Ved høytlesing - notere hva den som leser gjør for å engasjere barna.</p>	<p>Her er det ingenting som engasjerer. Barna blir fort veldig urolige. Hun samler alle på gulvet og de følger nøye med på hva hun gjør.</p>
<p>Ved høytlesing - notere hvordan den som leser kommuniserer med barna.</p>	<p>Her er det direkte kommunikasjon. Lenge er det enveis kommunikasjon. Men tar seg opp etter hvert i fortellingen. Ser på barna, og tar på dem og inviterer dem med på det som skal skje.</p>
<p>Notere begreper som blir trukket fram av den voksne og av barna.</p>	<p>Bjørn. Ligge i hi, vår/vinter, fargen hvit, Svalbard, butikk.</p>

	<p>Bursdag Bursdag, fengsel, tyv, tårer, farger, hjerneteppe, trekkoppmus. Og en del jeg ikke får skrevet ned, fordi jeg er fasinert av måten hun samhandler med barna på.</p>
Registrere eventuelle forskjeller mellom assistent og ped.leder.	Her er ped.leder lite engasjert og motivert i forhold til assistenten.
Hva gjør den som leser om barnet avbryter og spør om noe som ikke har med boka å gjøre? Om det har med boka å gjøre?	<p>Hun svarte flere gang er at «nå leser vi». Sett dere opp og hør etter. Hun stopper opp og lar barna spørre og svarer om det er noe de vil si.</p>
Hvordan samtaler den voksne med barna? Spørsmål?	<p>Hva slags dyr er det? Hvilken farge er snøen? Lurer på hvordan det ser ut inne hos tyven? Ser dere den der? Hva er det der spør barna og peker. Assistenten svarer.</p>
Er det noen av barna som gjenkjenner det som leses? Hvem? Hvor?	<p>Ingen av de som er med har lest boka før. Alle har hørt boka før. Barna forteller hvem som kommer i bursdagen før assistenten kommer dit.</p>
Er det nytt og ukjent stoff? For hvem? For hvor mange?	<p>Helt nytt for de 4 som er på denne lesestunden. Alle de tre barna har hørt denne boka flere ganger.</p>
Hvilken holdning har den voksne til det som leses? Til barna? (Positivt? Negativt? Likegyldig? Engasjert? Osv.)	<p>Litt stressa, kjaser litt. Men leser tydelig og bruker stemmen. Skulle ønske jeg så litt mer engasjement fra ped.leder. Positiv, hun forteller at de bruker og leser bøker veldig mye, og har mange forskjellige bøker.</p>
Hva slags kunnskap om lesing for barn har den som leser? [(Spør vedkommende)]	Hun sier hun er glad i å lese og glad i litteratur.

	Er veldig glad i å lese selv og er glad i litteratur. Har kurs og bruker en del rollespill.
Hvor foregår lesingen? I hva slags miljø?	Barna ligger på gulvet på tepper, madrasser og puter. Innbydende til å ligge eller sitte å høre på. Samme som hos ped.leder. I et rom med masse innbydende å sitte eller ligge på.
Hvor lenge foregår leseøkten?	Leseøkten foregår i 30 minutter. Barna er veldig urolige. Burde vært avsluttet. Leser ferdig boken. Ca. 30 minutter. Engasjerte barn hele tiden.
Hvordan avsluttes leseøkten? Er det en samtale i etterkant?	Ingen samtale i etterkant. Barna er ikke intr. De samtaler lenge om bursdag og presanger etter lesing.
Hva skjer etter leseøkta, er det lagt opp til leseaktiviteter?	Ingen leseaktiviteter etter denne økta. Barna er for ukonsentrert etter lesingen. Ingen leseaktivitet etterpå.
Får du inntrykk av at boka skal følges opp på noen måte? Bearbeides i etterkant, tas opp på nytt eller liknende?	Nei. Men ped.leder sa at de kom til å lese denne flere ganger. Boken leses mye og særlig i forbindelse med at barn har bursdager forteller assistent. Ble også lest i går.
Stiller leseren spørsmål til barna før, under og/eller etter lesing? Hva slags typer spørsmål?	Noen begreper midt inni. Hun spør om de vet hvor Svalbard er og forklarer dem det. Og i boken var det en butikk som bjørnen gikk inn i og ped.leder spurte om barna hadde vært i butikk. Hvor er? Hvem er? Hva får pulverheksa i gave fra han? Hva ville dere gjort da? Synes dere det er greit å stjele? mm

VEDLEGG NR. 9 – Observasjonsguide Lønn Barnehage

Pedagogisk leder i blått og assistent i grønt. Min tekst i svart.

<p>Er lesingen planlagt eller ikke planlagt (spontan)? Hvis planlagt, hvor ofte og hvor lenge?</p>	<p>Ped.leder sier dette er en planlagt leseaktivitet og læresituasjon. De jobber på denne måten med førskolebarna på denne måten minst en gang pr uke. Vanlig 30-60 min. pr. gang. Plukker bare ut ei bok fra hylla. Hun forteller barna at hun vil lese den når de spiser.</p>
<p>Hvordan er samspillet er mellom den som leser og barna?</p>	<p>Veldig godt samspill mellom leser og barna. Barna får være aktive, det er bra. Assistenten går rundt bordet med boka mens hun leser. Og viser bildene. Barna sier de vil se bildene og at de ikke rakk å se. Hun svarer da at dere må jo følge med. Jeg kan jo ikke gå rundt til alle sammen.</p>
<p>Hva karakteriserer dette samspillet? Stemme, kroppsspråk, bevegelse eller annet?</p>	<p>God stemmebruk, bruker også kroppsspråk og bevegelser. Hun går att og fram på gulvet med boka mens hu leser.</p>
<p>Ved høytlesing - notere hva den som leser gjør for å engasjere barna.</p>	<p>Hun leser og på forhånd har hun gitt barna tre små forskjellige figurer i forskjellige farger. Etterhvert som hun leser så spør hun barna; Kan den som har et rødt fly rekke opp hånda? Kan de som har en frukt rekke opp hånda? Bruker stemmen aktivt i rollene i boka.</p>
<p>Ved høytlesing - notere hvordan den som leser kommuniserer med barna.</p>	<p>Her er det toveiskommunikasjon. Pedagogisk leder spør og barna svarer. Barna forteller hva slags figurer de har og</p>

	<p>fargene på dem uten at hun sier noe. Hun bekrefter om riktig og sier at den er blå om noen sier den har en annen farge.</p> <p>Hun leser bare, og ber barna høre etter om de snakker eller spør om noe.</p>
Notere begreper som blir trukket fram av den voksne og av barna.	<p>Farger, tall, snakker og de ulike figurene som ligger fremme, det er dyr, kjøretøy og forskjellige farger. Det er dinosaurer i forskjellige farger og se samtaler en del om de dinosaurene. (Flotte konkreter med farger, dyr, binderser mm.)</p> <p>Hun sier at de skal lese om de 3 bukkene bruse. Dere har hørt den før dekk, sier hun før hun leser.</p>
Registrere eventuelle forskjeller mellom assistent og ped.leder.	<p>Ped.leder er engasjert og viser det. Assistent framstår som mye mindre engasjert.</p> <p>Assistenten framstår som lite engasjert og jeg får en følelse av at dette liker hun ikke. At de er et ork på en måte.</p>
Hva gjør den som leser om barnet avbryter og spør om noe som ikke har med boka å gjøre? Om det har med boka å gjøre?	<p>Ped.leder lar barna snakke og de får stille spørsmål.</p> <p>Hysjer på barna, barna er urolige, hun sier huff, det er så slitsomt å lese når dere bråker.</p>
Hvordan samtaler den voksne med barna? Spørsmål?	<p>Hva er et dyr? Hva er en frukt? Hva slags farge? Hvilket tall? Er denne appelsinen en frukt?</p> <p>Hun viser kun bilder ellers ingen form for samtale med barna.</p>
Er det noen av barna som gjenkjenner det som leses? Hvem? Hvor?	<p>Hun har med førskolegruppa på 11 barn. Dette har de gjort før.</p> <p>Bukkene bruse på badeland er kjent for barna sier hun, Jeg hører barna snakker om det so skjer på bildene, men ingen</p>

	anerkjennende blikk eller svar fra den som leser.
Er det nytt og ukjent stoff? For hvem? For hvor mange?	Ikke ukjent stoff, hverken hos ped.leder eller assistent.
Hvilke holdninger har den voksne til det som lese? Til barna? Positiv? Negativ? Likegyldig? Engasjert?)	Ped.leder er engasjert, bruker stemmen og hele kroppen. Positiv, men jeg føler vel at hun synes dette er et «ork»
Hva slags kunnskap om lesing for barn har den som leser? [(Spør vedkommende)	Hun har et stort engasjement både om lesing og språk, litteratur og kunnskap sier hun. Hun liker å bruke seg selv. Sier hun leser mye og er glad i bøker selv.
Hvor foregår lesingen? I hva slags miljø?	Leseøkten foregår på avdelingen ved et bord med stoler rundt. Samme miljø som hos ped. Leder. Rundt ett bord.
Hvor lenge foregår leseøkten?	Hele aktiviteten fra start til slutt tar nesten en time. Ca. 15 min. lesing.
Hvordan avsluttes leseøkten? Er det en samtale i etterkant?	Leseøkten ble avsluttet med samtalen omkring konkretene de brukte under hele leseaktiviteten. Avsluttes ved å si at nei dette gidder jeg ikke. Når dere bråker sånn er det ingen vits å lese, for dere hører jo ikke etter. Legger boka fra seg og går.
Hva skjer etter leseøkta, er det lagt opp til leseaktiviteter?	Leseaktiviteten er lagt opp under hele lesingen. Barna skal få leke litt etter denne. Barna går ut etter mat.
Får du inntrykk av at boka skal følges opp på noen måte? Bearbeides i etterkant, tas opp på nytt eller liknende?	Dette vil fortsettes brukt til førskolebarna flere ganger til. Hun sa på forhånd av lesingen at denne boka har de lest flere ganger. Får ingen inntrykk av at den skal følges opp noe mer annet enn at den sikkert vil bli lest igjen.

<p>Stiller leseren spørsmål til barna før, under og/eller etter lesing? Hva slags typer spørsmål?</p>	<p>Hvem har vært med på dette før? Den som har rød katt stå på stolen. Den som har et grønt eple kan hoppe tre ganger på gulvet. Den som har en rød elefant kan få klappe 4 ganger. (Barna har det kjempegøy. De ler godt.) Det var ingenting!</p>
---	--